

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин та національної
безпеки
Кафедра міжнародних відносин

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему:
**«Політика Європейського Союзу щодо України
в умовах повномасштабного вторгнення
російської федерації»**

Виконала студентка 6 курсу,
Групи МЄАС-61
Спеціальності 291 Міжнародні
відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії, освітньо-професійної
програми «Міжнародні Євроатлантичні студії»
Велешко Владислава Вікторівна

Науковий керівник:
Доцент кафедри країнознавства, кандидат історичних наук
Шишкін Іван Геннадійович

Рецензент:

Острог – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ВІДНОСИН ЄС ТА УКРАЇНИ..	9
1.1 Відносини ЄС та України до 2014 року.....	9
1.2 Вплив анексії Криму та війни на Донбасі на відносини з ЄС	14
Висновки до розділу 1.....	19
РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИКА ЄС ЩОДО УКРАЇНИ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ.....	22
2.1 Основні напрямки політики ЄС після повномасштабного вторгнення	22
2.2 Санкційна політика ЄС проти російської федерації.....	26
2.3 Гуманітарна допомога та підтримка біженців	37
Висновки до розділу 2.....	50
РОЗДІЛ 3. РОЛЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ	53
3.1 Реакція суспільства в країнах ЄС на події в Україні	53
3.2 Безпековий вимір як основний пріоритет відносин ЄС-Україна	58
3.3 Значення політики ЄС щодо України в умовах війни	67
Висновки до розділу 3.....	75
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	84

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- AMIF- Фонд притулку, міграції та інтеграції;
- ENISA- Європейське агентство з мережевої та інформаційної безпеки;
- ENTSO-E – Європейська мережа системних операторів передачі електроенергії;
- EUMAM Ukraine - European Union Military Assistance Mission in support of Ukraine;
- IEA – Міжнародне енергетичне агентство;
- SPFS – Система передачі фінансових повідомлень;
- АТО – Антитерористична операція;
- ВВП – Валовий внутрішній продукт;
- ВМС – Військово-морські сили;
- ВПО – внутрішньо-переміщена особа;
- ВПП - Всесвітня продовольча програма;
- ДНР – Донецька народна республіка;
- ЄПС – Європейська політика сусідства;
- ЛНР – Луганська народна республіка;
- ООС – Операція об'єднаних сил;
- СНД – Співдружність Незалежних Держав;
- УПС – Угода про партнерство та співробітництво.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність дослідження обумовлена особливими змінами, які мають місце на геополітичній мапі Європи після повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України 24 лютого 2022 року. Цей збройний конфлікт не тільки порушив міжнародний порядок, але й ознаменувався суттєвим впливом на відносини між Європейським Союзом та Україною, створивши для Євроспільноти небувалі проблеми та загрози. По-перше, російська агресія проти України призвела до глобальної кризи у всій Європі, що вимагає негайного перегляду і зміцнення зовнішньої політики ЄС. Це дослідження дозволяє зрозуміти, яким чином ЄС адаптував свою політику в умовах кризи, які конкретні заходи були вжиті для підтримки України, і як ці заходи вплинули на загальну стабільність та безпеку в регіоні.

По-друге, через війну значення України як стратегічного партнера для Європейського Союзу постійно зростає. Вивчення політики ЄС щодо України дає можливість оцінити масштаби і значення політичної, економічної та військової допомоги, яку надає ЄС, а також визначити ключові напрямки співпраці під час воєнного стану та можливі перспективи її подальшого розвитку.

По-третє, важливим є аналіз ефективності санкційної політики ЄС проти росії, яка була розроблена у відповідь на агресію. Дослідження дозволить виявити сильні та слабкі сторони цієї політики, а також її вплив на економіку та політику росії, а також на здатність України чинити опір агресії. Крім того, гуманітарний аспект кризи в Україні вимагає окремої уваги, зокрема щодо дій ЄС у політиці щодо біженців, наданні гуманітарної допомоги та підтримки для вимушено переміщених осіб. Це дослідження допоможе визначити, наскільки ефективною була відповідь ЄС на ці виклики та які аспекти потребують додаткових зусиль.

Нарешті, дослідження є актуальним і з точки зору майбутнього розвитку відносин між ЄС та Україною, включаючи питання європейської інтеграції України, що стало особливо важливим у контексті війни. Поглиблений аналіз сучасної політики ЄС щодо України допоможе краще зрозуміти потенціал і обмеження для подальшого поглиблення співпраці між сторонами.

Таким чином, враховуючи сучасний політичний контекст, дослідження політики ЄС щодо України в умовах повномасштабного вторгнення Росії є не лише актуальним, але й вкрай важливим для розуміння та оцінки ролі ЄС у забезпеченні стабільності та безпеки в Європі та підтримки суверенності й територіальної цілісності Української держави.

Стан наукової розробки проблеми. Політика ЄС щодо України завжди займала чільне місце в науковому середовищі як українських, так і зарубіжних дослідників. Стамбол, І., який є кандидатом історичних наук, доцентом Інституту журналістики Київського університету імені Б. Грінченка у своїй роботі «Війна України з Росією в інтелектуальній спадщині лідерів українства ХХ століття» здійснив аналіз ідей М. Грушевського, В. Винниченка, С. Петлюри Є. Коновальця, С. Бандери, А. Мельника та їх актуальність сьогодні у зв'язку з постійним конфліктом між українською та московською сторонами. На його суб'єктивний погляд, погляди С. Бандери нині варто вважати продуманими та такими, що відповідають дійсності, доказом таких тверджень автор озвучує те, що саме Бандера зумів передбачити створення ядерної зброї та у його політичному курсі простежувалися ідеї приборкання післявоєнної СРСР, не окремо, а всією цивілізованою спільнотою.

Академік НАН України, віцепрезидент НАН України, голова Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України, Пирожков С. І та член-кореспондент НАН України, провідний науковий співробітник Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України, Хамітов Назіп Віленович у спільній праці «Війна і мир в Україні: шляхи до реальної перемоги і розвитку» знайшли та зачепили багато актуальних для України питань, зокрема які на

часі сьогодні через збройне протистояння росії та України. У своїй роботі, вони підняли нагальну тему про те, що для перемоги, волі та відновлення суверенітету і безпеки, Україні потрібна стійка економіка та велика кількість сучасної зброї. Думка дослідників зійшлася на тому, що українська сторона повинна вимагати та розраховувати на спільну допомогу усього Заходу, геополітичний напрям розвитку якої задекларований політичною елітою та підтримується українським громадянським суспільством.

Горбулін В. П., доктор технічних наук, професор, академік НАН України, Власюк О.С., доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, Лібанова Е.М., доктор економічних наук, професорка, академік НАН України, Ляшенко О.М., доктор економічних наук, професор спільними зусиллями створили наукову працю «Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики», у якій детально розглянули та дослідили світовий порядок у зв'язку з російсько-українською війною, проаналізували, що є рушійною силою російської федерації для її впливовості на міжнародній арені, надали ґрунтовну інформацію про можливість ескалації нових конфліктів, описали сучасні недоліки та виклики для країн ЄС, акцентували увагу на двостороннє спрямування російської агресії, мова про країни Центрально-Східної Європи та Балтії, а також країни так званої «сірої зони» безпекового середовища – Україна, Молдова та Грузія.

Перепелиця Г. М., доктор політичних наук, професор, у своїй праці про «Позитивістський підхід в оцінці сучасного російсько-українського конфлікту», надав оцінку сучасній ситуації щодо російсько-української війни. Крім того, науковець аналізує перебіг конфлікту та визначає ціну перемоги та поразки в ньому, а також вплив інтеграції та дезінтеграції російсько-українського конфлікту на позиціонування та політичну орієнтацію України. Також в монографії «Гібридна війна» Донецького національного університету імені В. Стуса досліджено феномен і та значення поняття «гібридна війна», надано дослідження щодо головних, базових ідей цієї теорії, значення та роль

нерегулярних інструментів, тероризму, інформаційних загроз, а також в роботі автор ретельно окреслив позицію росії до війн в цілому та роль існування воєнних конфліктів в контексті міжнародних відносин.

Значення вищезгаданих дослідників у розробці теми є позитивно оцінена, однак слід додати, що є низка обставин, які вимагають детальнішого вивчення. Зокрема, більш докладного вивчення вимагає історичний контекст відносин України та ЄС, адже він дає можливість зрозуміти сам процес розвитку українсько-європейських стосунків, їх основні аспекти та напрямки. Більш детальне висвітлення необхідне й у вивченні політики ЄС щодо України після 24 лютого 2022 року, адже це дає змогу дослідити початковий етап європейської підтримки, її напрями, зокрема санкційну та гуманітарну політику. Детальнішого вивчення вимагає питання щодо ролі та ефективності політики ЄС щодо України, адже це дає можливість зрозуміти якою є реакція суспільства на події в Україні, який основний пріоритет відносин ЄС-Україна та які, в цілому, існують перспективи цих відносин. З огляду на вищесказане наукова актуальність запропонованої теми є значною та не викликає сумнівів.

Мета роботи: дослідити політику ЄС щодо України в умовах повномасштабного вторгнення Російської Федерації

Завдання: проаналізувати реакцію ЄС на російське вторгнення в Україну, розглянути роль Європейського Союзу та його держав-учасниць у дипломатичних форматах із врегулювання конфлікту, дослідити позиції окремих держав-членів ЄС щодо України, зокрема, ФРН, Франції, держав Вишеградської четвірки та країн Балтії, визначити шляхи та способи співпраці України з Спільнотою для вирішення ситуації та відновлення миру й справедливості.

Об'єкт дослідження: політика Європейського Союзу на сучасному етапі

Предмет дослідження: політика ЄС щодо України в умовах повномасштабної війни.

Хронологічні рамки роботи: з 24 лютого 2022 року до сьогоднішнього дня. Однак, через те, що агресія росії щодо України розпочалася задовго до 24 лютого 2022 року, а політика ЄС щодо України сягає корінням 1991 року – з початку отримання Україною незалежності, в окремих моментах, для комплексного розуміння проблеми необхідно вийти за межі хронологічних рамок.

Аналіз джерельної бази дослідження: найкращим джерелом дослідження даного питання є документи, нормативно-правові акти та угоди ЄС; офіційні заяви лідерів країн-учасниць ЄС, України та росії, соціологічні опитування та їх інформація, публікації лідерів держав-членів, державних діячів, експертів у соціальних мережах та інтернет-сторінках. Зокрема, у них є аналітичні звіти та дослідження, декларації, документи щодо фінансової, гуманітарної та військової допомоги. Отже, слід зауважити, що використана у роботі джерельна база є достатньою для досягнення поставленої мети і виконання наукових завдань.

Практичне значення: інформація, що міститься в цій роботі, може бути використана студентами різних навчальних курсів зі спеціальностей «країнознавство», «міжнародні відносини», «політологія». Матеріали також можуть бути використані при створенні книг, наукових публікацій, електронних ресурсів, веб-сайтів в мережі Інтернет.

Апробація: деякі результати дослідження були представлені на ХХІХ науково викладацько-студентській конференції (до 30-річчя відродження Острозької академії) (м. Острог, 2024р.); 12-му випуску «Студентських наукових записках Національного університету «Острозька академія», серії «Країнознавство і міжнародний туризм» (м. Острог, 2024р.).

Структура: робота складається зі вступу, трьох розділів, структурованих у восьми підрозділах, висновків, списку використаних джерел та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи – 93 с.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНИЙ КОНТЕКСТ ВІДНОСИН ЄС ТА УКРАЇНИ

1.1 Відносини ЄС та України до 2014 року

Відносини між Європейським Союзом та Україною пройшли складний і багатогранний шлях, на який мали вплив зміни в політичній сфері в Україні, геополітичні інтереси ЄС і росії, а також розвиток глобальної політичної ситуації. З розпадом Радянського Союзу в 1991 році, Україна здобула незалежність, що дало змогу країні самостійно формувати зовнішньополітичні стратегії. Таким чином, не єдиним, але одним із завдань було встановлення відносин із країнами Заходу, зокрема й ЄС, який на той час уже був об'єднанням із суттєвим економічним та політичним впливом. Варто зазначити, що для Європейського Союзу незалежність України також була важливою подією, оскільки забезпечувала стабільність у регіоні після закінчення Холодної війни.

Одночасно, слід додати, що в період встановлення відносин між Україною та ЄС не було великої довіри та симпатії, а іноді простежувалася відсутність інтересу в напрямі інтеграції. На жаль, початкові спроби наблизити ЄС до України не отримали успіху, фактично між Україною та ЄС спостерігалось менше природних симпатій, ніж, наприклад, між країнами Балтії чи державами Вишеградської групи, доказом цього є те, що після розпаду СРСР країни Балтії підкреслили про «чіткий культурний контраст з російською, східною культурою» [66]. Однак, коли мова заходила про Україну, цієї розбіжності не було, особливо на російськомовному Сході, де тотально була перейнята російську ідентичність впродовж багаторічного ще радянського впливу.

Перші кроки щодо розвитку відносин України з ЄС утвердилися під час президентства Леоніда Кравчука. Будучи першим президентом незалежної України, він опинився в складній ситуації, яка зобов'язувала обирати, з однієї сторони, зберегти традиційні стосунки з росією, які залишилися після періоду радянщини, а по інший бік – сприяти взаєминам з новими міжнародними партнерами, зокрема в Європі та Заході. Європейський Союз розглядався Кравчуком як важливий партнер для економічної та політичної стабілізації України. Однак, на початку 1990-х років відносини між Україною та ЄС лише розпочиналися, тому ідея приєднання до ЄС або повної інтеграції в європейські структури не стояло на порядку денному [56].

Кравчук був прихильником багатовекторної зовнішньої політики, прагнучи збалансувати відносини України з різноманітними світовими центрами впливу. Хоча президент наполегливо шукав підтримку та визнання з боку ЄС та інших західних країн, він також й підтримував відносини з росією та країнами Співдружності Незалежних Держав (СНД). Це було вимушеним та необхідним маневром, оскільки Україна на початку 1990-х років була залежною від російських енергоресурсів та мала глибокі економічні зв'язки з колишніми радянськими республіками.

Першим знаковим вчинком у побудові українсько-європейських офіційних відносин за часів Кравчука стало підписання у 1992 році угоди про дипломатичне визнання та початок офіційних відносин з ЄС [60]. Це стало важливим здобутком, оскільки ЄС визнав Україну як незалежну державу і розпочався період побудови фундаменту для співробітництва.

Ключовою подією в європейському напрямку зовнішньої політики Кравчука стало ініціювання переговорів у 1994 році стосовно Угоди про партнерство та співробітництво (УПС). Договір набув чинності у 1998 році, коли Кравчук поступився владою Леоніду Кучмі. Ця угода мала на меті посилити політичний діалог, економічну співпрацю, розвиток демократії та забезпечити належне дотримання прав людини. Вона дійсно стала базою для

майбутніх відносин, контролюючи торгівлю між сторонами, культурну складову, а також технічну допомогу Україні з боку ЄС [39]. Однак УПС не містила інформації про ймовірність вступу України до Європейського Союзу і більш детально фокусувалася на співпраці та підтримці реформ у країні.

Згодом, у 1998 році Кучма зробив важливу заяву про те, що стратегічною метою України є інтеграція в Європейський Союз. Це був важливий політичний сигнал для ЄС та українського суспільства, який підкреслював наміри України посилити співпрацю з Європою. Однак цей курс мав більше декларативний характер, оскільки практичні кроки з боку України для виконання вимог ЄС, зокрема щодо реформування економіки та політичної системи, залишалися недостатніми. Протягом другого терміну Кучми (1999-2004 рр.) Україна поступово збільшувала свою участь у європейських програмах і проєктах.

У 2001 році Україна офіційно затвердила те, що стати членом ЄС є її бажанням, а в 2002 році Кучма підкреслив, що вступ до ЄС є стратегічною метою. Ці заяви збіглися з розвитком Європейської політики сусідства (2004 рік), в межах якої Україна отримала можливість поглибити співпрацю з ЄС [1]. Європейська політика сусідства стала важливим етапом для України, оскільки сприяла модернізації економіки та політичної системи, зокрема у сфері правової політики, протидії корупції та утвердженню демократичних цінностей.

Реальний прогрес у відносинах з ЄС гальмувався через відсутність внутрішніх реформ, зростання корупції та політичної нестабільності. Європейський Союз неодноразово висловлював занепокоєння щодо стану демократії в Україні, зокрема через контроль влади над медіа, політичні репресії та зловживання владою. Паралельно Кучма прагнув зберігати хороші стосунки з державою-сусідом, що очевидно, ставало перешкодою для його євроінтеграційних прагнень. Зокрема, тісні економічні зв'язки з східним

сусідом та залежність України від російських енергоресурсів змушували Кучму враховувати інтереси Москви.

Це балансування призвело до того, що його європейська політика виглядала непослідовною, що посилювало скепсис з боку ЄС. Завершальний етап президентства Кучми був ознаменований політичною кризою, яка вибухнула після сфальсифікованих виборів у 2004 році, що привели до Помаранчевої революції та втрати популярності політичного курсу тогочасного президента.

У 2005 році, після подій Помаранчевої революції, які привели до влади проєвропейського Віктора Ющенка, інтеграція до ЄС стала чи не найважливішим стратегічним пріоритетом України. 2007 рік – початок переговорів щодо Угоди про асоціацію, яка мала стати новою основою для подальшої співпраці. Ця угода передбачала глибоку політичну та економічну співпрацю України з Європейським Союзом, включно зі створенням Зони вільної торгівлі. Також вона мала б значно полегшити доступ українських товарів на ринок ЄС, а також залучити нові інвестиції в економіку країни. Важливо, що домовленість передбачала не лише економічні зміни, але й зобов'язання України здійснювати масштабні політичні реформи, зокрема в галузі прав людини, протидії корупції та судової реформи [37].

Україна на цьому етапі знову опинилася в центрі уваги геополітичного протистояння між росією та ЄС. Східна сусідка активно виступала проти укладання цієї угоди, оскільки це фактично означало віддалення України від її орбіти впливу та зближення з західними інституціями. У той самий час ЄС намагався через переговори підтримати реформаторські сили в Україні. Ющенко також прагнув укласти з ЄС Угоду про зону вільної торгівлі, що мала сприяти економічному зростанню України та інтеграції у внутрішній ринок ЄС. Утім, хоча переговори просувалися, самі угоди залишалися на етапі обговорення через внутрішні політичні труднощі та слабку здатність України виконати всі вимоги ЄС.

Крім того, Ющенко сприяв тому, що Україна активно брала участь у програмі Східного партнерства, що було ініційовано в 2009 році. Ця ініціатива, започаткована ЄС, спрямована на зближення шести пострадянських країн, включно з Україною, з Європейським Союзом. Ющенко розглядав Східне партнерство як важливий крок у напрямку до європейської інтеграції, але також розумів, що ЄС не був готовий надавати Україні чітку перспективу членства [30].

Однією з найбільших перешкод на шляху євроінтеграції за часів Ющенка були складні відносини з росією. Ющенко займав проєвропейську і прозахідну позицію, що викликало напруженість у відносинах з Москвою, яка неодноразово здійснювала економічний і політичний тиск на Україну, намагаючись зберегти її у сфері свого впливу, зокрема шляхом енергетичних конфліктів.

Отож, складні відносини з росією весь час ускладнювали зближення України з ЄС, оскільки частина політичної еліти України побоювалася втрати економічних зв'язків з сусідом, який залишався важливим торговельним партнером України. Таким чином, через внутрішні політичні конфлікти, корупцію та економічні виклики, євроінтеграційні амбіції В. Ющенка не були повністю реалізовані. Незважаючи на це, він заклав важливі основи для подальшого зближення України з ЄС.

З приходом до влади наступного президента В. Януковича розпочалася нова фаза відносин України з ЄС. На початку свого президентства він не демонстрував відвертої антиєвропейської позиції. Його адміністрація продовжувала політику євроінтеграції, розпочату попередніми урядами. Було підписано низку угод із ЄС, зокрема, й Угода про зону вільної торгівлі. Україна також вела переговори про Угоду про асоціацію з ЄС [12]. Це мало стати важливим кроком зближення України з ЄС. Проте залежність від росії залишалася викликом для належної співпраці з Європейським Союзом. Росія пропонувала Україні вступ до Митного союзу в рамках Євразійського

економічного союзу, що було несумісно з підписанням Угоди про асоціацію. Хоча, Янукович намагався балансувати між ЄС і росією, політичний та економічний тиск Москви поступово схиляв його до зміни курсу.

Кульмінацією українсько-європейського діалогу до 2014 року стала ситуація навколо підписання Угоди про асоціацію. 2013 року, в листопаді Віктор Янукович, з огляду на тісні стосунки з росією та через внутрішні економічні труднощі, несподівано на саміті у Вільнюсі, відмовив у підписанні Угоди про асоціацію. Це рішення спричинило масові протести в Україні, які згодом переросли у Євромайдан та призвели до політичної кризи, що закінчилася зміною влади в країні та початком Революції Гідності [64].

Відмова від підписання Угоди стала символом відмови від проєвропейського курсу та поглиблення авторитарних тенденцій в Україні. Протести показали, що значна частина українського суспільства прагне до європейської інтеграції як до шляху економічного розвитку, демократії та стабільності. Це стало переломним моментом у відносинах України з ЄС та ознаменувало початок нового етапу в політичному житті нашої держави. Після втечі Януковича нова українська влада все ж таки підписала Угоду про асоціацію з ЄС у 2014 році. Це стало важливим кроком до євроінтеграції, але також загострило конфлікт з росією, яка анексувала Крим і підтримала сепаратистів на Донбасі.

Отже, до 2014 року, відносини ЄС та України характеризувалися поступовим зближенням і прагненням до співпраці з одночасними періодичними коливаннями та відступами через вплив східного сусіда та політично-нестабільну ситуацію всередині української держави.

1.2 Вплив анексії Криму та війни на Донбасі на відносини з ЄС

Вплив анексії Криму та війни на Донбасі на відносини Європейського Союзу з Україною є ключовим аспектом міжнародних відносин впродовж останніх десяти років. Ці події змінили геополітичний ландшафт Європи,

вплинули на стратегії ЄС щодо східного сусідства та призвели до активізації політичної, економічної й військової підтримки України. Варто додати, що російська анексія півострову Крим в 2014 році — це ключова подія в сучасній геополітиці, яка мала широкі міжнародні наслідки і призвела до погіршення відносин між росією та Заходом. Щоб краще зрозуміти цю подію, варто розглянути її історію, передумови, причини та наслідки.

З історичної точки зору відомо, що у 1954 році, за рішенням радянського керівництва, Крим був переданий зі складу Російської РСР до Української РСР. Це стало символічним жестом на честь 300-річчя Переяславської угоди. Водночас Радянський Союз залишався єдиною державою, і тому цей акт не мав значного практичного впливу на відносини між регіонами. Проте, після розпаду СРСР у 1991 Кримський півострів увійшов до складу незалежної України як автономна республіка [28]. Однак, через етнічний склад населення, де більшість становили росіяни, зберігалися сепаратистські настрої. В 1990-ті роки на півострові кілька разів виникали політичні кризи, пов'язані з вимогами більшої автономії чи навіть відділення.

На початку 2000-х ситуація в Криму залишалася напруженою, але без серйозних загроз для цілісності країни. Проте політична криза в Україні, що почалася з протестів на Майдані в 2013-2014 роках, різко змінила ситуацію. Таким чином, після падіння режиму Віктора Януковича в лютому 2014 року, в Криму почалася активна діяльність проросійських сил, яку підтримували російські військові підрозділи без розпізнавальних знаків (так звані «зелені чоловічки») [28]. Відомо, що в той час у Криму активно існував російський блок та інші проросійські партії, які активно висловлювали ідею зближення з росією та виступали за відновлення російського статусу Криму [2].

Російська мова та культура домінували в регіоні, що також слугувало фундаментом для проросійської ідеології. Крім того, росія мала значний економічний вплив на регіон, а російські медіа, які були популярними серед кримчан, активно поширювали проросійську пропаганду та формували

негативний образ української держави. Додатково актуальною була інформаційна війна, адже проросійські сили часто організовували мітинги та акції, що мали на меті популяризацію ідей зближення з росією. У медіа постійно піднімалася тема несправедливості щодо кримчан та необхідності перегляду статусу півострова. Проросійські сили агітували, що українська влада недостатньо підтримує російськомовне населення та його права. Росія використала політичний вакуум в Україні для організації швидкої операції з встановлення контролю над Кримом. Вже 16 березня 2014 року в Криму був проведений псевдореферендум, на якому, за офіційними даними, понад 96% виборців підтримали приєднання до росії [14].

Щодо передумов та причин анексії Криму, варто зауважити, що більшість населення Криму становили етнічні росіяни, які відчували сильні культурні та мовні зв'язки з росією. Це створювало ґрунт для сепаратистських настроїв, особливо на тлі політичної нестабільності в Україні. Важливу роль у даній ситуації відіграли стратегічні й геополітичні інтереси країни-агресора, не секрет, що Крим має стратегічне значення для росії через розташування Чорноморського флоту в Севастополі. Контроль над цією військовою базою є важливим для Москви зі сторони обороноздатності та геополітичного впливу на Чорне море [33]. Втрата контролю над Кримом після потенційної інтеграції України в ЄС чи НАТО створила б загрозу для безпеки росії.

Також анексія Криму була частиною прагнення росії повернути собі вплив на пострадянському просторі. Москва сприймала посилення прозахідних настроїв в Україні як загрозу своїм інтересам і намагалася запобігти цьому шляхом сили, де приводом був наратив захисту російськомовного населення від «націоналістичної» української влади [28].

Очевидно, що міжнародна спільнота оскаржила та засудила дії агресора і таким чином, наслідками анексії Криму стали міжнародні санкції ЄС, США, низки інших держав проти росії. Обмеження вплинули на економіку росії, зокрема в енергетичному та фінансовому секторах. Хоча росія інвестувала

певні кошти у розвиток інфраструктури Криму, економічна ізоляція півострова призвела до занепаду деяких секторів, таких як туризм і міжнародна торгівля.

Паралельно з анексією Криму росія активно підтримувала сепаратистські рухи на сході України. У квітні 2014 року почалася війна на Донбасі, коли проросійські сили оголосили про створення так званих «ДНР» і «ЛНР» [25]. Можна сказати, що з перебігом даних подій розпочалася нова «холодна війна» між російською федерацією та Заходом, яка сьогодні ще більше погіршилася і загострилася.

Європейський Союз із самого початку конфлікту підтримує територіальну цілісність нашої держави. Значущим аспектом стало підписання в червні 2014 року політичної частини Угоди про асоціацію між ЄС і Україною. У 2016 році набула чинності зона вільної торгівлі, що стала ще одним кроком до економічної інтеграції України з ЄС. Слід звернути більш детальну увагу на те, що після анексії Криму і розв'язання війни на Донбасі ЄС став на шлях послідовних санкцій щодо росії. Ці санкції охоплюють кілька етапів та напрямків.

Перший етап включав заморожування активів і заборону на в'їзд до країн ЄС для осіб, причетних до анексії Криму. Наступним кроком стали секторальні санкції, що були введені в липні 2014 року у відповідь на ескалацію бойових дій на сході України та збиття малайзійського літака рейсу МН17 [76]. Ці санкції обмежили доступ росії до європейського фінансового ринку, технологій для енергетичного сектору, а також заборонили торгівлю озброєнням.

Важливо зазначити, що введені санкції постійно продовжувалися та розширювалися. ЄС неодноразово підкреслював, що скасування санкцій можливе тільки при повному виконанні Мінських угод та відновленні території України, в межах кордонів 1991 року. ЄС активно сприяв

переговорам у рамках «Нормандського формату» (Україна, Росія, Німеччина, Франція), намагаючись знайти мирне вирішення конфлікту.

Європейський Союз надавав політичну та технічну підтримку виконанню Мінських угод, зокрема через Спеціальну моніторингову місію ОБСЄ, яка спостерігала за дотриманням режиму припинення вогню [6]. Однак, ці угоди не були повністю виконані, і конфлікт продовжував тліти. У відповідь на кризу ЄС розробив програми макрофінансової допомоги, надання позик та грантів.

Наприклад, протягом 2014-2020 років Євросоюз виділив Україні понад 17 мільярдів євро макрофінансової допомоги та підтримки реформ. Крім фінансової підтримки, ЄС сприяв реалізації реформ в Україні, зокрема у сфері боротьби з корупцією, реформи правосуддя та децентралізації. Створення у 2017 році безвізового режиму з ЄС ознаменувало новий етап у поглибленні відносин та сприяло подальшій інтеграції України до європейського простору [87].

Проте, якщо розглядати позиції окремих країн-членів ЄС щодо росії та України, то вони не завжди були цілісними та однозначними. Наприклад, серед найбільш активних прихильників посилення санкцій проти росії та підтримки України виступали Польща та країни Балтії. Вони аргументували це історичними зв'язками з Україною та загрозою, яку росія представляє для їхньої безпеки. Такі країни-лідери Європейської Спільноти, як Німеччина та Франція, особливо під час прем'єрства Ангели Меркель і Франсуа Олланда, відігравали ключову роль у переговорах «Нормандського формату» і намагалися знайти баланс між санкціями та дипломатією [25]. Однак, їхні економічні інтереси, зокрема в енергетичному секторі, змушували вести досить обережну політику щодо росії і не таку однозначну й радикальну, яку хотіли б бачити українці. В той час, як країни Південної Європи, такі як Італія та Греція, навпаки частіше виступали за зняття або пом'якшення санкцій,

оскільки їхні економіки були та залишаються більш залежними від торгівлі з росією.

Отже, анексія Криму та війна на Донбасі стали безпрецедентними подіями в післявоєнній Європі. Вперше, з часу завершення Другої світової війни, одна держава варварським способом привласнила частину території іншої незалежної країни світу. Після проведеного росією псевдореферендуму, більшість країн світу, включно з ЄС, засудили її дії та визнали, що це недотримання норм міжнародного права, зокрема Хартії ООН, Гельсінських угод та Будапештського меморандуму 1994 року [48].

Анексія Криму та війна на Донбасі змінили відносини ЄС з Україною, зробивши їх більш тісними та інтенсивними. Європейський Союз продемонстрував підтримку України на всіх рівнях — політичному, економічному та гуманітарному, а також наклав на росію санкції за порушення міжнародного права. Ці події також стали каталізатором для внутрішніх реформ в Україні, сприяли її більшій інтеграції з Європою та зміцненню міжнародної підтримки. Водночас анексія, окупація та війна на території України продовжує залишатися відкритим питанням, що вимагає подальших дипломатичних зусиль, фінансової підтримки та практичних кроків зі сторони не тільки України та ЄС, а всього цивілізованого та демократичного світу.

Висновки до розділу 1

Історичний контекст відносин між ЄС та Україною охоплює період від моменту здобуття Україною незалежності у 1991 році до сучасних подій. Протягом цього часу стосунки між ЄС та Україною пройшли шлях від початкової взаємної зацікавленості до глибокого партнерства та бажання нашої держави стати частиною європейського суспільства. Очевидно, що відносини ЄС-Україна мають дуже тернистий шлях та переповнені низкою злетів, падінь і втручання східного сусіда.

Не секрет, що довгий час для європейців Україна була країною без особливого впливу. Вважалося, що вона лежить за межами Європи. І є просто геополітичним містком між ЄС і росією. Однак із закінченням Холодної війни, розпадом СРСР і початком нової ери міжнародних відносин відбулися і зміни у євро-українській взаємодії. Важливим і позитивним кроком у відносинах вважається підписання Угоди про партнерство та співробітництво ще у 1994 році. Ця угода стала фундаментом для поглиблення відносин, окресливши основні сфери взаємодії, включаючи торгівлю, інвестиції, політичний діалог та культурні обміни.

На початку 2000-х років, коли ЄС почав активніше розширюватися на схід, питання відносин з Україною набуло особливої ваги. Розширення ЄС у 2004 році, коли до складу Союзу приєдналися Польща, Угорщина та інші держави Східної Європи, зробило Україну безпосереднім сусідом ЄС. Це зблизило обидві сторони, а також підштовхнуло Євросоюз до розробки нових механізмів співпраці зі східними партнерами.

Одним із ключових моментів у розвитку відносин між ЄС та Україною стала Помаранчева революція 2004 року. Масові протести проти фальсифікацій під час президентських виборів та перемога демократичних сил на чолі з Віктором Ющенком створили нові умови для активізації європейської політики Києва. Після революції нова влада задекларувала євроінтеграційний курс України, що було підтримано Європейським Союзом. Це започаткувало новий період відносин, коли ЄС більше зацікавився в стабільності та демократичних перетвореннях у Східній Європі.

У відповідь на запит України, ЄС розробив Європейську політику сусідства, що передбачала ширшу інтеграцію країн-сусідів, включно з Україною, до європейських ринків і стандартів без перспективи повного членства. В рамках ЄПС у 2007 році було започатковано переговори щодо створення зони вільної торгівлі та укладення нової посиленої угоди, яка мала на меті замінити Угоду про партнерство та співробітництво.

Продовж наступного десятиліття Україна поступово наближалася до укладення Угоди про асоціацію з ЄС. У 2012 році завершилися переговори щодо цієї угоди, яка передбачала політичну асоціацію та глибоку економічну інтеграцію України з ЄС, включно зі створенням глибокої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі. Однак наприкінці 2013 року президент України під тиском росії відмовився підписати угоду на саміті Східного партнерства у Вільнюсі, що спричинило масові протести в Україні.

Ці події, відомі як Євромайдан, знову продемонстрували глибоке прагнення багатьох українців до євроінтеграції. Після насильницького розгону протестувальників та втечі Януковича з країни у лютому 2014 року, нове керівництво України, що прийшло до влади внаслідок революції, відновило курс на інтеграцію з ЄС. У червні 2014 року наступний глава держави, Петро Порошенко підписав політичну частину Угоди про асоціацію, а в січні 2016 року почала діяти її економічна частина, включно зі зоною вільної торгівлі.

Паралельно з політичними зрушеннями в Україні, в 2014 році розпочалася анексія Кримського півострова та військові дії у східній частині України. Ці події стали випробуванням як для України, так і ЄС, який виступив із різким засудженням дій росії, запровадив санкції, а також почав надавати Україні допомогу для стабілізації економіки та підтримки реформ. ЄС також сприяв у проведенні масштабних реформ в Україні, які стали однією з умов надання фінансової допомоги та подальшого зближення. Відтоді Україна розпочала процес реформування правової системи, боротьби з корупцією, енергетичного сектору та модернізації інфраструктури.

Загалом період анексії Криму та війни на Донбасі став для України важливим етапом у зміцненні відносин із Європейським Союзом. Вона зробила значні кроки в напрямку євроінтеграції. ЄС, у свою чергу, виступив надійним партнером України, надаючи їй політичну, економічну та дипломатичну підтримку в найскладніші часи.

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИКА ЄС ЩОДО УКРАЇНИ ПІСЛЯ 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ

2.1 Основні напрямки політики ЄС після повномасштабного вторгнення

Політика Європейського Союзу заснована на низці концепцій та принципів, що в свою чергу мають на меті підтримку міжнародного порядку, забезпечення миру та процвітання, утвердження стабільності, а також утвердження добробуту й демократії на європейському континенті.

Європейські цінності хоча і є різнобічними та не завжди конкретними й практичними, формують базу для усвідомлення того, яким чином ЄС застосовує свої зовнішньо-політичні важелі задля прощтовхування своїх принципів та інтересів на міжнародній арені. Також вони віддзеркалюють вагоме значення ЄС як світового лідера, який веде активну діяльність саме на користь цивілізованого та демократичного існування, де насамперед, обов'язкова повага до прав людини та верховенства права. Таким чином, міжнародна співпраця та розвиток – це основні аспекти як внутрішньої, так і зовнішньої політики ЄС. З цієї точки зору, Європейський Союз є лідером у сфері щодо надання різносторонньої допомоги, а саме фінансової, технічної, гуманітарної, політичної на світовому рівні [13]. Також економічна складова Європейської політики займає основоположне значення у процесі налагодження зв'язків та інтеграції.

Європейський Союз тривалий час є одним з найбільших організацій у світі, зокрема в економічній сфері, що здійснює активну торгівельну політику та реалізовує договори про вільну торгівлю з різними державами на різних континентах. Ці види співробітництва призводять до розвитку економічної співпраці та регіональної згуртованості. До того ж, Європейський Союз застосовує важелі зовнішньої політики задля підтримки миру та стабільності на територіях, де запроваджено військовий стан або має місце післявоєнна відбудова. Це свідчить про надання гуманітарної та соціальної допомоги для

тих, хто потребує, а також про європейську підтримку та інтерес під час реконструкції та відбудови тих регіонів, які постраждали у війні.

Варто відзначити, що політика сусідства ЄС є важливою ланкою зовнішньої та безпекової політики ЄС, яка напрямлена на утвердження стабільного, безпечного та розвинутого оточення на кордонах ЄС. Ця програма містить в собі підтримку політичних та економічних реформ у країнах-сусідах, сприяння регіональній співпраці та покращення інфраструктури. ЄС зацікавлений у стабільності та розвитку держав-сусідів, зокрема серед держав Східної Європи, Південного Кавказу і Середземномор'я [78] Базовими знаряддями цієї політики є укладання домовленостей про асоціацію, надання фінансової та технічної допомоги, а також утвердження програм співпраці.

Власне, фундаментом для відносин Україна-ЄС є Угода про асоціацію, яка стала чинна з 2017 року. Цей договір окреслює можливість поглибленої та всеосяжної торгівельної зони, що надає доступ переміщати низку товарів між Україною та Європейським Союзом з мінімальним накладенням мит, або взагалі без них [60].

Крім того, в межах ЄПС, Європейський Союз забезпечує надійною фінансовою та технічною підтримкою Україну задля здійснення реформ, що відіграють роль у впровадженні європейських цінностей та норм на законодавчому та суспільному рівнях. Зокрема, мова йде про державне управління, економіку, енергетику, освіту, охорону здоров'я та права людини.

Політика сусідства також передбачає бажання зблизити Україну з ЄС завдяки програмам мобільності громадян та спільній взаємодії через вищу освіту, наприклад через Європейську ініціативу «Еразмус+» [6]. Не менш дієвими та актуальними є співпраця щодо прав людини, судової трансформації, протидії корупції та утвердження демократичного порядку.

Таким чином, політика сусідства дійсно має на меті допомогти Україні утвердити міцний як політичний, так і економічний зв'язок з ЄС.

Важливим пунктом політики сусідства є Східне партнерство. Це програма, в межах якої ще під час анексії Криму та війни на Донбасі, а пізніше й з початком повномасштабного вторгнення росії, ЄС допомагає та реалізовує безліч різних ініціатив та проєктів для Української Держави. Власне, платформа зосереджена на ще глибшу модернізацію відносин між ЄС та його східними сусідами [65]. Тобто, метою визначається підтримка політичних реформ, економічна інтеграція, а також модернізація й приближення законодавств.

В свою чергу, взаємодія України з ЄС в рамках ЄПС – це основоположний напрям зовнішньої політики України, що має на меті інтеграцію з Європейським Союзом та впровадження реформ, необхідних для наближення до європейських стандартів. За останні роки було здійснено низку важливих практичних кроків у рамках цієї ініціативи, серед якої – Угода про асоціацію 2014 року, яка стала ключовим документом, який поглибив політичний діалог і забезпечив основу для співпраці у сфері прав людини, демократії, верховенства права та боротьби з корупцією, а ще надала європейські ринки для українських товарів і послуг, зменшила тарифи та бар'єри в торгівлі.

Один із найбільших практичних успіхів для громадян України — це впровадження безвізового режиму з ЄС у 2017 році [88]. Адже він дозволив українцям подорожувати до країн ЄС з метою короткострокових подорожей без зайвих бюрократичних , що сприяло зміцненню контактів між людьми та посиленню культурного обміну.

З 2016 року, в рамках Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі, Україна активно нарощує обсяги торгівлі з ЄС. ЄС став головним торговим партнером України, на який припадає більше ніж 40% українського

експорту. ЄС також підтримує Україну в реалізації проєктів з розвитку інфраструктури та енергетичної безпеки [54].

Крім того, ЄС надає Україні фінансову та технічну допомогу через програми, спрямовані на боротьбу з корупцією, судову реформу, державне управління, децентралізацію. Наприклад, було впроваджено Програму макрофінансової допомоги, яка допомогла стабілізувати економіку України після фінансової кризи 2014-2015 років.

В рамках ініціативи EU4Business ЄС підтримує розвиток малого та середнього бізнесу в Україні, а також сприяє взаємодії в енергетичній сфері, що є ключовим напрямком співпраці. Європейський Союз допомагає Україні в реформуванні енергетичного сектору, підвищенні енергоефективності та інтеграції до європейських енергетичних ринків. І відомо, що у 2022 році Україна успішно синхронізувала свою енергетичну систему з європейською мережею ENTSO-E [11].

Співпраця у сфері цифровізації та кліматичних змін стала ще одним важливим напрямком, зокрема через підтримку «зелених» ініціатив та розвитку цифрової економіки. І звичайно, найбільш актуальним була і залишається безпекова сфера. Після початку агресії росії в 2014 році та повномасштабного вторгнення у 2022 році, ЄС посилив свою підтримку в рамках безпекових ініціатив, включаючи військову та гуманітарну допомогу. Також було започатковано низку проєктів, спрямованих на боротьбу з кіберзагрозами та підвищення безпеки інформаційних систем.

Також, важливими ініціативами в рамках Східного партнерства для України, які варто виділити є:

- EU4Energy: Підтримка України в енергетичному секторі, зменшення залежності від росії, підвищення енергоефективності.
- EU4Business: Розвиток малого і середнього бізнесу, надання фінансової та технічної допомоги підприємцям.

- EU4Youth: Програми для молоді, включаючи обміни, освітні проекти та підвищення рівня зайнятості молоді [8].

В цілому, відносини між ЄС та Україною пройшли величезний шлях від звичайної, не глибокої співпраці до більш взаємозалежних та взаємо-зацікавлених кроків з наголосом на політичний зв'язок, економічну інтеграцію та підтримку й впровадження реформ. Практичні кроки в свою чергу, здійснені в рамках Європейської політики сусідства та проєкту Східного партнерства, є доказом того, що Європейський Союз забезпечив умови для посилення європейської інтеграції України, зміцнення її економіки, забезпечення політичної стабільності та безпеки.

2.2 Санкційна політика ЄС проти російської федерації

Тема санкційної політики Європейського Союзу щодо російської федерації крізь призму війни в Україні є однією з ключових у сучасних міжнародних відносинах. З початку російської агресії проти України в 2014 році та подальшого вторгнення в лютому 2022 року, ЄС застосовує широкий спектр санкцій як засіб дипломатичного тиску для припинення бойових дій і стабілізації ситуації в регіоні.

За своєю суттю санкції – це правові або економічні обмежувальні заходи, що запроваджуються країнами чи міжнародними організаціями для впливу на певну державу, організацію чи або й окремих осіб [74]. Вони можуть бути використані для досягнення політичних, економічних або безпекових цілей і є формою реакції на дії, що порушують міжнародні норми або загрожують міжнародній безпеці. Головна мета будь яких санкцій полягає в тому, аби змусити того, до кого вони застосовуються змінити свою поведінку, яка є неприйнятною з погляду міжнародного права або норм.

Політика Європейського Союзу широко відома своєю санкційною системою, ще до початку повномасштабної війни. Слід відзначити, що правова

основа санкцій у ЄС визначається як законодавством ЄС, так і міжнародними зобов'язаннями. В основному санкції ЄС базуються на таких джерелах:

- Договір про Європейський Союз: Стаття 21 ДЄС регулює принципи зовнішньої політики ЄС, включаючи зобов'язання підтримувати міжнародний мир і безпеку, сприяти дотриманню прав людини та розвитку міжнародного права. Стаття 29 дозволяє Раді ЄС приймати рішення щодо застосування санкцій як частини Спільної зовнішньої та безпекової політики (СЗБП).
- Договір про функціонування Європейського Союзу: Стаття 215 передбачає можливість запровадження санкцій, які стосуються економічних і фінансових обмежень. Ця стаття дозволяє Раді ЄС приймати рішення про санкції за пропозицією Високого представника ЄС з питань закордонних справ та безпекової політики.
- Рішення Ради ЄС: ці рішення регламентують конкретні санкційні заходи і є юридично обов'язковими для всіх держав-членів ЄС.
- Резолюції ООН: якщо ООН запроваджує санкції через рішення Ради Безпеки, ЄС також імплементує ці санкції у своїй юрисдикції [17].

Крім того, прийняття рішень щодо санкцій в Європейському Союзі відбувається в рамках загальної системи зовнішньої політики та безпеки, що координується між інституціями ЄС. Основні інституції, задіяні в цьому процесі, — це Європейська Рада, Рада Європейського Союзу, Європейська комісія та Європейська служба зовнішньої діяльності.

Процес санкційної політики є складним та тривалим і починається він з власне, пропозицій щодо санкцій які надходять від Європейської служби зовнішньої діяльності, яка функціонує під керівництвом Верховного представника ЄС з питань зовнішньої політики та безпеки. Пропозиції також

можуть надавати окремі держави-члени або групи, залежно від ситуації. Далі розпочинає свою роботу Європейська Рада, до неї належать глави держав і урядів країн-членів і вона може визначати загальні політичні напрямки та стратегію щодо санкцій [76]. Однак, Європейська Рада не приймає санкції безпосередньо, але її висновки та рішення створюють рамки для роботи інших інституцій.

Основна відповідальність за прийняття рішень щодо санкцій належить Раді Європейського Союзу, яка об'єднує міністрів держав-членів. Санкції зазвичай обговорюються у складі Ради з питань закордонних справ, яку очолює Верховний представник ЄС з питань зовнішньої політики. Рішення приймаються одногосно, тобто кожна держава-член має право вето.

Після ухвалення рішення Радою ЄС, санкції набувають юридичної сили через рішення Ради або регламенти ЄС, які є обов'язковими для виконання всіма державами-членами. Саме Європейська комісія відповідає за впровадження економічних санкцій, слідкує за дотриманням і може ініціювати додаткові заходи щодо їх реалізації. Також, Європейська комісія та держави-члени забезпечують нагляд за дотриманням санкцій на національному рівні. Важливу роль відіграє і дипломатична діяльність, яка спрямована на координацію санкцій з іншими міжнародними партнерами, такими як ООН або США.

Таким чином, процес прийняття санкцій в ЄС є складним і передбачає тісну співпрацю між різними інституціями та державами-членами. Це дозволяє зазначити, що санкції Європейського Союзу щодо росії мають на меті стримати агресію, послабити її економічний і політичний потенціал, а також продемонструвати міжнародну солідарність із Україною.

Також, Європейський Союз, будучи одним із ключових суб'єктів в системі міжнародних відносин, воліє зберігати баланс між дієвістю санкцій та мінімізацією негативних наслідків для економік своїх країн-членів. Санкційні

заходи ЄС охоплюють різні сектори: фінансовий, енергетичний, технологічний, а також персональні обмеження проти російських політиків, олігархів та інших осіб, причетних до війни. Така багатосторонність санкцій підкреслює серйозність намірів ЄС щодо підтримки міжнародного права та територіальної цілісності України.

Оскільки, російський імперіалізм, який проявляється у спробах розширити свій вплив на пострадянському просторі, зокрема через війну в Україні, становить загрозу для безпеки Європи та світу, то санкції ЄС є частиною ширшої стратегії протидії російському імперіалізму, яка включає також дипломатичні, військові та економічні заходи. Вони націлені на ключові сектори російської економіки, такі як енергетика, банківська система та оборонна промисловість [26].

Станом на вересень 2024 року, у відповідь на вторгнення в Україну, Європейський Союз запровадив 14 пакетів санкцій проти країни-агресора. Крайній, 14-й пакет санкцій, був ухвалений у липні 2024 року. Ці санкції включають розширення заборон на експорт та імпорт, обмеження на російські енергетичні проєкти, посилення фінансових обмежень та заборони на використання російської системи фінансових повідомлень SPFS [87]. Також було запроваджено нові обмеження щодо інтелектуальної власності та контроль над обхідними шляхами для уникнення санкцій.

Слід зазначити, що санкційний тиск на росію Європейський Союз розпочав ще у 2014 році. Першими кроками стало обмеження доступу до фінансових ринків для п'яти великих державних банків росії, трьох енергетичних компаній і трьох оборонних підприємств. Заборона на експорт високотехнологічного обладнання для нафтової промисловості, включаючи розробку родовищ в Арктиці, на шельфі та сланцевих покладів [57]. Обмеження постачання обладнання подвійного призначення для використання у військовій сфері.

В березні 2014 року відбулося введення кримських санкцій, мова йде про заборону на імпорту товарів із Криму до ЄС, обмеження на інвестиції та туристичні послуги в Криму, а також на експорт певних технологій до півострова. Та перших індивідуальних санкцій, а саме замороження активів і заборона на в'їзд до ЄС для осіб, пов'язаних з анексією Криму та війною на Донбасі. Під санкції потрапили російські посадовці, олігархи та військові командири. Серед яких:

1. Сергій Аксьонов – так званий «прем'єр-міністр» Криму, який грав ключову роль в організації незаконного референдуму про приєднання Криму до росії.
2. Володимир Константинов – голова Верховної ради Криму, який брав участь в ухваленні рішень про анексію Криму.
3. Дмитро Рогозін – віце-прем'єр-міністр росії, який був відповідальним за військово-промисловий комплекс і підтримував російську агресію.
4. Аркадій Ротенберг – олігарх і близький соратник Володимира Путіна, який отримав вигоду від державних контрактів на будівництво об'єктів у Криму.
5. Валерій Герасимов – начальник Генерального штабу Збройних сил Росії, який був одним із головних організаторів військових операцій на сході [71].

Наступним періодом можна виділити 2015-2021 роки, які ознаменувалися ще сильнішою та міцнішою санкційною політикою ЄС щодо дій росії. Оскільки на цьому етапі, економічні, індивідуальні та секторальні санкції, введені в 2014 році, систематично продовжувались кожні шість місяців через відсутність виконання Мінських угод. А також місце мали додаткові санкції, а саме нові особи та компанії додавалися до санкційних списків за продовження та підтримку російської агресії, порушення прав людини та обмеження прав на свободу слова в росії. Актуальнішим стало

питання обмежень в енергетичному секторі і спровокувало жорсткіші обмеження на обладнання та технології, які застосовуються в російському нафтовому секторі.

Основні положення першого пакета санкцій ЄС: заборона на в'їзд до країн ЄС та заморожування активів для 351 депутата Державної Думи росії, які проголосували за визнання ЛНР і ДНР. [75]. Також відбулося обмеження на доступ росії до фінансових ринків ЄС, що ускладнює для уряду країни-агресора та національних підприємств можливість залучати фінансування на європейських ринках, а також заборона на операції з російськими державними облігаціями на території ЄС. Не обійшлося й без секторальних обмежень: Європейський Союз ввів заборону на фінансування економічних проектів в окупованих регіонах, а також на експорт товарів і технологій, які можуть бути використані в певних секторах, таких як телекомунікації, транспорт та енергетика в ЛНР та ДНР. Ці кроки росії негативно вплинули на дипломатичні та політичні заходи. Мова йде про призупинення переговорів із росією щодо низки політичних і економічних питань [83]. ЄС оголосив про готовність до подальшого посилення санкцій у разі ескалації конфлікту.

На додаток до загальних санкцій ЄС, Німеччина та Велика Британія запровадили індивідуальні обмеження. Наприклад ФРН призупинила сертифікацію газопроводу «Північний потік-2», відкликала поточний звіт Міністерства економіки про аналіз надійності поставок та зажадала нової оцінку на основі змін, що відбулися за останні дні. Тим часом, Велика Британія запровадила санкції проти п'яти російських банків («Промсвязьбанк», «Росія», «Індустріальний ощадний банк», «Чорноморський банк розвитку», «Генбанк») і трьох російських підприємців (Геннадія Тимченка, Бориса та Ігоря Ротенберга) [18].

Ці заходи були першим кроком ЄС у відповідь на агресивну політику росії на Донбасі, і вони послідували за численними санкціями, запровадженими у 2014 році після анексії Криму. Після початку

повномасштабної російської агресії в Україну ЄС розпочав активну підтримку нашої держави, у контексті даного розділу слід виділити, що терміново було створено другий пакет санкцій. Він був значно жорсткішим і охоплював ширші сфери, порівняно з попередніми санкціями. Основна мета – завдати істотної шкоди економіці росії, її військового потенціалу та ізолювати її на міжнародній арені [74].

Серед основних заходів другого пакету було значне розширення санкційного списку: додатково заморожено активи і запроваджено заборону на в'їзд для кількох сотень російських політиків, бізнесменів, олігархів та осіб, які підтримують режим Володимира Путіна. До списку санкцій увійшли такі ключові фігури, як міністри, високопосадовці, члени сімей олігархів, військове командування та пропагандистські медіа-структури. У переліку також опинилися 1300 фізичних осіб та 100 юридичних осіб, що мають стосунок до військової агресії росії.

Позбавлення деяких російських банків бути у міжнародній системі SWIFT теж істотно ускладнило проведення міжнародних фінансових транзакцій для російських фінансових установ. Замороження активів Центрального банку росії на території ЄС, що позбавило Москву доступу до значної частини міжнародних резервів. Заборона на будь-які нові інвестиції в російську економіку та обмеження операцій з російськими державними фінансовими інститутами. Відбулася заборона на експорт технологій подвійного призначення у росію та експорт аерокосмічних компонентів для літаків, включаючи запчастини для російських авіаліній. Мало місце й введення санкцій проти військово-промислового комплексу росії, що обмежує її доступ до технологій для виробництва зброї [41].

Крім того, у другому пакеті санкцій був пункт про заборону на польоти російських авіакомпаній над територією ЄС, що фактично закрило повітряний простір ЄС для російської авіації, а також обмежив доступ російських суден до портів ЄС, що ускладнило морські перевезення та торгівлю. ЄС заборонив

діяльність на своїй території російських пропагандистських каналів таких, як RT (Russia Today) і Sputnik, які поширювали дезінформацію про війну в Україні [25].

Стосовно значення другого пакету санкцій, то вони завдали істотної шкоди російській економіці, особливо у фінансовому та технологічному секторах. Відключення від SWIFT, обмеження доступу до європейських фінансових ринків і замороження активів Центрального банку серйозно обмежили фінансові можливості росії. Обмеження в енергетичному секторі були спрямовані на довгострокове послаблення економіки росії, яка залежить від експорту нафти і газу. Це також було сигналом для світу про важливість скорочення залежності від російських енергоресурсів [32]. Отож, частково санкції допомогли ізолювати росію, ускладнивши їй доступ до важливих ринків і технологій. Це сприяло певній ізоляції країни в політичному, фінансовому та індустріальному аспектах.

Попри те, що сьогодні росія є однією серед найбільш підсанкційних держав світу і саме обмеження є найбільш ефективним важелем впливу на країну-агресора зі сторони демократичного світу, це все одно є недостатнім, бо економічна складова росії продовжує функціонувати і, навіть обходити запровадженні європейськими інституціями обмеження. Отож, даний об'єм обмежень був недостатнім і не містив настільки суворих санкцій щоб зупинити російське вторгнення в перші ж дні війни.

Наступні декілька пакетів санкцій містили додаткові обмеження у відповідь на продовження агресії росії в Україні. Вони були розроблені для підсилення вже існуючих обмежень і підкреслення рішучості ЄС у підтримці нашої держави. Значні позитивні зрушення відбулися 3 червня 2022 року з ухваленням шостого пакету санкцій. Його основне наповнення стосувалося енергетики і який попри вето Угорщини, держави ЄС змогли реалізувати [10].

Серед основних та вагомих моментів, це запровадження поетапного ембарго на імпорт російської нафти. Оскільки, згідно з даними KSE Institute, з початку війни країни ЄС кожного дня сплачували близько 800 млн євро, купуючи російський газ та нафту, тим самим фактично спонсуючи збройну агресію росії проти України. Зокрема, до кінця 2022 року планувалося зменшити імпорт нафти з росії на 90% [31]. Цей пакет містив питання про введення заборони на імпорт нафти морським шляхом, але з певними винятками для країн, які не можуть швидко перейти на альтернативні джерела енергії.

Однією з основних труднощів даного пакету було узгодження позицій між державами-членами. Країни, які мають більшу залежність від російських енергоресурсів (наприклад, Угорщина та Словаччина), висловлювали занепокоєння щодо швидкості та обсягу санкцій, особливо в частині нафтового ембарго. Багато країн були стурбовані можливими негативними наслідками санкцій для своїх економік, особливо в контексті зростаючих цін на енергоносії та їх впливу на споживачів.

Проте серед наслідків даного пакету було те, що нафтове ембарго призвело до зниження фінансової стабільності росії. ЄС почав активніше шукати альтернативні джерела енергії, зокрема з країн Близького Сходу, Африки та США, що зменшило залежність від російських енергоресурсів. Згодом, стало відомо, що західні країни запровадили повне ембарго на експорт російської нафти лише майже після року війни. Однак, ембарго не вплинуло на поставки росії до третіх країн і не призвело до серйозного скорочення російського експорту та стрибка цін на нафту [49]. Цікавим є той факт, що голова Міжнародного енергетичного агентства (IEA) Фатіх Біроль одразу визначив, що це не передбачає серйозних проблем через застосування цих обмежень. Згідно з твердженнями IEA, через нафтову заборону країна-агресор втратить приблизно один трильйон доларів експортних доходів до 2030 року,

а внесок росії на міжнародному енергетичному ринку знизиться до 13% з 20% [5].

Також варто згадати про одинадцятий, дванадцятий та тринадцятий пакети санкцій які були введені з в 2023 року. Ці пакети було утверджено задля тиску на російську економіку та обмеження її військових можливостей. Зокрема, додано нові обмеження для ключових секторів російської економіки, які забезпечують фінансування військових дій. Розширено заборону на нові інвестиції в росію, що зменшує можливості для фінансування та розвитку стратегічних галузей. А також прописані пункти щодо співпраці з третіми країнами для запобігання обходу санкцій та контролю за постачаннями.

В силу того, що росія продовжує порушувати всі права та норми цивілізованого світу, санкційна політика ЄС функціонує та поглиблюється. І наразі затверджено чотирнадцять пакетів санкцій та розпочато обговорення про введення п'ятнадцятого [14]. Однак прийняття різних обмежень стосовно країни-агресора не гарантує ізолювання останньої та не свідчить про зниження її військового потенціалу, що спричинено досить слабкою і повільною реалізацією ухвалення рішень, а також двосторонньої політики ЄС та країн Європи, у якій дозволено обходити прийняті ними ж санкції.

У контексті даного питання, а також недоліків Європейської політики санкцій, слід звернути увагу на аналізі значення Угорщини під час російсько-української війни та блокування нею санкцій відносно росії. Почати можна з того, що стосунки Угорщини та України напружені від вересня 2017 року, коли було прийнято Закон про «мову», який угорська сторона сприйняла як порушення прав угорської нацменшини на Закарпатті [44]. І з вторгненням росії на територію України ці стосунки зазнали ще більшого краху, оскільки Будапешт періодично гальмує введення обмежень проти росії попри те, що з початком збройного протистояння Угорщина на чолі з Віктором Орбаном засудила російську агресію та надала значну багатосторонню підтримку нашій державі. Одночасно урядом Угорщини було визначено «червону лінію», яка

свідчила про те, що Угорщина немає ніякого стосунку до війни та військової підтримки.

Важким ударом було те, що тривалий час Будапешт не підтримував санкцій проти росії у сфері енергетики. Очільник держави пояснював це тим, що зупинка співробітництва Угорщини з росією в енергетичній сфері призведе до зростання цін на електроенергію, а він не може допустити щоб «ціну війни платили угорські сім'ї» [44]. В той самий час, через угорський супротив утвердження шостого пакету санкцій ЄС відкладалося та затягувалося, а в Україні у цей час помирають люди. Ні для кого не секрет, що фундаментальну роль у такому ставленні уряду Угорщини до України відіграють особисті відносини В. Орбана з главою росії. Завідувач Інституту центральноєвропейської стратегії Дмитро Тужанський у одній своїй роботі ствердив «за двадцять років при владі Орбан інтегрував російський гібридний вплив в угорський національний інтерес, що ознаменовує доступний російський газ і нафту і залежність від них [63]. Ця теза чудово описує принцип зв'язків, впливу та значення росії серед угорського суспільства.

Отже, санкційна політика Європейського Союзу є важливим елементом боротьби з політикою експансії, яку росія намагається реалізувати через порушення міжнародного права. Важливо відзначити, що санкції не є миттєвим рішенням, проте, вони мають довготривалий вплив на економіку та міжнародний статус росії. Вони також надали конкретне розуміння того, що Європейський Союз не готовий миритися з порушенням суверенітету інших держав і буде вживати заходів для стримування агресії. Однак, попри досить швидкий темп реагування зі сторони Європейського Союзу на вторгнення росії, залучення санкцій часто має демонстративний характер, оскільки на практичному рівні вони не працюють, а економіка агресора залишається на «плаву» завдяки «тіньовим» доходам, які є результатом обходів обмежень як росією так і державами ЄС.

2.3 Гуманітарна допомога та підтримка біженців

Гуманітарна допомога є ключовим інструментом у глобальній політиці, спрямованим на підтримку постраждалих від конфліктів, природних катастроф та інших криз. Це комплекс дій, що включає надання продовольства, медичної допомоги, тимчасового житла та інших базових потреб, з метою полегшення страждань та захисту людської гідності. У контексті Європейського Союзу, гуманітарна допомога є важливою складовою зовнішньої політики, яка відображає прихильність Союзу до основних прав людини, миру та стабільності в світі.

Європейський Союз є провідним постачальником гуманітарної допомоги у світі, впроваджуючи це у фінансовому вигляді, забезпеченні товарами, послугами або технічною підтримкою, яка націлена на те, аби перешкодити чи бути готовим до криз в Європейському Союзі і світі в цілому.

На законодавчому рівні гуманітарна допомога ЄС регулюється статтями Договору про функціонування Європейського Союзу. Зокрема, стаття 214 визначає роль ЄС у координації та фінансуванні гуманітарних дій, а також наголошує на важливості співпраці з міжнародними організаціями та урядами країн. Крім того, стаття 21 Договору про Європейський Союз закріплює цінності та принципи, на яких ґрунтується гуманітарна політика ЄС, зокрема просування миру, безпеки та сталого розвитку [52].

Гуманітарна допомога має критичне значення у світі, оскільки вона дозволяє країнам, що потерпають від воєн, природних катаклізмів чи інших криз, швидше реагувати на виклики та відновлюватися після різноманітних катастроф. У випадку України, з початком війни, гуманітарна допомога від ЄС стала важливим джерелом підтримки мільйонів громадян, що були змушені покинути свої домівки або залишитися на територіях, де відбуваються бойові дії.

Гуманітарна допомога від ЄС для України після початку повномасштабної війни стала однією з найбільших і найкомплексніших підтримок, що ЄС надавав у своїй історії. Вона охоплює близько 685 мільйонів євро, що включають як прямі фінансові ресурси, так і конкретну допомогу у вигляді матеріалів, медичних засобів, евакуації пацієнтів, продовольчих товарів, також забезпечення енергетичних ресурсів та генераторів для підтримки критичної інфраструктури, тобто різних речей, аби полегшити наслідки гуманітарної кризи в Україні [7].

Рішення про допомогу та підтримку Україні стоїть на порядку денному багатьох різних самітів, конференцій та зустрічей ЄС. Наприклад:

- Європейська Рада на початку березня 2022 року схвалила застосування Директиви про тимчасовий захист для українських біженців, що дозволило забезпечити їхнє перебування в ЄС, надавши доступ до житла, ринку праці, освіти та охорони здоров'я.
- Саміт ЄС у Брюсселі (24-25 березня 2022 року). На цьому саміті лідери ЄС підтвердили свою позицію щодо України та ухвалили заходи для надання гуманітарної допомоги. Було ухвалено рішення про збільшення фінансової підтримки, а також про надання військової допомоги Україні.
- Саміт ЄС у Брюсселі (23-24 червня 2022 року). Під час цього саміту було вирішено надати нашій державі статус кандидата на членство в ЄС і було підкріплено обіцянками додаткової фінансової та гуманітарної підтримки. Також обговорювались питання продовження економічної та військової допомоги
- Саміт НАТО у Мадриді (літо 2022-го року). Країни НАТО підкреслили важливість підтримки України. Лідери НАТО обговорили нові ініціативи для надання військової та гуманітарної допомоги Україні, включаючи збільшення обсягів поставок зброї та гуманітарної допомоги

- Конференція в Лугано (5-6 липня 2022 року). Ця конференція, організована Швейцарією, зібрала міжнародних партнерів для обговорення відновлення України після війни. Під час заходу лідери країн закликали до активізації гуманітарної допомоги, а також ухвалили декларацію про фінансування відновлення.
- Саміт G7 (у травні 2023-го). На саміті G7 лідери обговорили питання підтримки України, включаючи військову та гуманітарну допомогу. Були прийняті рішення про нові пакети допомоги, зокрема щодо відновлення критичної інфраструктури.
- На саміті у Вільнюсі в липні 2023 року було підтверджено продовження підтримки України, включаючи гуманітарну допомогу на 2024 рік, особливо для забезпечення відновлення зруйнованої інфраструктури [51].

Станом на сьогодні, ЄС надав допомогу мільйонам українців, які залишилися жити в умовах війни, так і тим, хто змушений був залишити межі свого проживання. Так відомо, що понад 17 мільйонів людей отримали допомогу, зокрема різні базові потреби через програми, які фінансуються Європейським Союзом. Окрім гуманітарної допомоги всередині країни, близько 4,2 мільйони українських біженців знайшли притулок у країнах Європейського Союзу, де їм було надано тимчасовий захист, що включає доступ до житла, медичних послуг, освіти та ринку праці [54].

Варто зазначити, що гуманітарна допомога це складна та багаторівнева справа. Вона включає кілька ключових етапів та органів ЄС, які взаємодіють між собою для визначення і затвердження допомоги. Зокрема, головним виконавчим органом ЄС є Європейська комісія, саме вона готує пропозиції щодо фінансової допомоги. Вона аналізує запит та співпрацює з українським урядом для розробки конкретних планів допомоги. Наступним кроком є утвердження тої чи іншої допомоги іншими інституціями:

- Рада Європейського Союзу (представляє країни-члени ЄС) обговорює пропозицію та ухвалює рішення.
- Європейський парламент також бере участь в процесі ухвалення рішення, погоджуючи або коригуючи пропозиції, що надходять від Єврокомісії.
- Важлива роль належить країнам-членам ЄС, які самостійно надають фінансову допомогу через двосторонні механізми або спільні програми з ЄС.

Після затвердження пакету допомоги між ЄС і Україною підписуються відповідні угоди. В них визначаються суми допомоги, терміни її надання, конкретні реформи чи цілі, які Україна має досягти. Крім того, ЄС зазвичай встановлює певні умови для надання допомоги, такі як проведення реформ, надання умов, які не порушують права людини та гарантія ефективного використання коштів. Ці умови є важливими для забезпечення того, що допомога приносить реальні результати. І власне, після допомоги здійснюється постійний моніторинг за її використанням [16]. ЄС тісно співпрацює з українським урядом і неурядовими організаціями для того, щоб кошти використовувалися за призначенням, а реформи проводилися відповідно до домовленостей.

Слід згадати, що окрім спільних зусиль, деякі країни ЄС надають Україні додаткову допомогу через власні програми. Одним із найбільших союзників і донорів для України з початку війни в 2022 році стала Польща. Відомо, що країна надала величезні обсяги продовольства, включаючи консервацію, крупи, олію, борошно тощо. За даними уряду Польщі, країна відправила сотні тонн гуманітарних вантажів в Україну а також забезпечила постачання медичних засобів, включаючи ліки, медичні вироби, обладнання для лікарень [22]. Держава активно підтримує українську позицію в міжнародних фінансових установах, таких Світовий банк й власне, надає фінансову

допомогу у формі кредитів та грантів для відновлення інфраструктури та підтримки економіки.

Не можна залишити без уваги й військову та освітню допомогу Польщі. Оскільки було надано значну кількість бронетехніки, артилерійських систем, боєприпасів та іншого військового обладнання. Польські збройні сили також брали участь у навчанні українських військових. Крім військової сфери, держава запровадила програми обміну для студентів і професіоналів з України, які дозволяють їм продовжити навчання або проходити стажування в польських навчальних закладах. Польські організації активно співпрацюють з українськими культурними установами, проводять спільні заходи, виставки та фестивалі, щоб підтримати українську культуру в Польщі.

Хоча точні цифри можуть варіюватися, оцінки показують, що Польща надала Україні гуманітарну допомогу на суму більше ніж 1 мільярд євро. Це включає як безпосередні поставки, так і фінансову підтримку, програму інтеграції біженців та інші ініціативи [22].

Не залишились поза увагою й кити Європейського Союзу, Німеччина та Франція, які з перших днів війни стали важливими союзниками України. Наприклад, Німеччина надала мільйони тонн гуманітарних вантажів, які включають продукти харчування, медикаменти та предмети першої необхідності. У 2023 році ФРН надала інформацію про те, що німецька гуманітарна допомога складає приблизно 1,5 мільярда євро та зосереджена на підтримці внутрішньо переміщених осіб, забезпечуючи їх доступом до житла, медичної допомоги та соціальних послуг. Німеччина стала постачальником важкої військової техніки, зокрема, бронетранспортерів, артилерійських систем та систем протиповітряної оборони «IRIS-T» [29].

В свою чергу, у 2023 році Франція виділила близько 400 мільйонів євро на гуманітарні проєкти, а французькі організації, такі як «France Secours Catholique» і «Secours Populaire», активно працюють на місцях для надання

гуманітарної допомоги. Франція постачає Україні різні види озброєння, включаючи артилерійські системи, протитанкові ракети «Milan» та безпілотники. Держава залучена у проведенні навчань для українських військових та прийомі біженців.

На початку 2024 року Німеччина та Франція разом надали Україні гуманітарну та військову допомогу на загальну суму, що перевищує 15 мільярдів євро. Їхні програми підтримки біженців, військова допомога, фінансування відновлення та інтеграційні ініціативи свідчать про стійку підтримку України з боку обох країн у цей складний час [29].

Варто зазначити, що окрім урядових структур ЄС, самих держав-членів велика частина допомоги надається через інші міжнародні організації, або їх спільні співпраці. Не можна не відзначити, Міжнародний Комітет Червоного Хреста та Національне товариство Червоного Хреста в Україні, які відіграють важливу роль у наданні гуманітарної допомоги під час війни в Україні, надаючи підтримку як постраждалим мирним жителям, так і військовополоненим. Відомо, що Червоний Хрест забезпечував людей продуктами харчування, питною водою, медикаментами, одягом і товарами першої необхідності. Організація розгорнула мобільні медичні команди та намети для надання першої медичної допомоги в зонах активних бойових дій.

Вони також допомагають відновлювати інфраструктуру, включаючи школи, лікарні та інші життєво важливі об'єкти, пошкоджені або зруйновані через конфлікт. Червоний Хрест брав участь у координації евакуацій цивільного населення з найбільш постраждалих регіонів, таких як Маріуполь, Харків та Донбас [21]. Особливу увагу організація приділяє захисту найбільш вразливих груп, таких як діти, літні люди та люди з інвалідністю. Червоний Хрест відповідає за моніторинг умов утримання військовополонених відповідно до Женевських конвенцій. Також Червоний Хрест допомагає у пошуку зниклих безвісти осіб, а також підтримує їхні сім'ї та надає

психологічну допомогу тим, хто пережив травматичні події, зокрема постраждалим від насильства, втрати родичів або вимушеного переселення.

Не менш важливою є підтримка України, Організацією Об'єднаних Націй, яка вжила низку заходів для надання допомоги та підтримки відновлення країни. ООН через свої агенції, такі як ВПП і ВООЗ, організувала доставку мільйонів тонн їжі та медикаментів. Це включає як прямий розподіл, так і підтримку місцевих організацій. ООН працює над створенням гуманітарних коридорів для безпечної доставки допомоги до постраждалих регіонів, особливо в зонах активних бойових дій.

ООН ініціювала гуманітарні заклики, щоб залучити міжнародні донорські кошти. Наприклад, у 2023 році було оголошено про збір 4,3 мільярда доларів для підтримки гуманітарних потреб в Україні. ООН бере участь у плануванні і реалізації програм відновлення інфраструктури, зруйнованої війною, а також у підтримці економічного відновлення [80]. І звичайно, організація співпрацює з іншими міжнародними організаціями, державами і донорськими фондами для координації зусиль та мобілізації ресурсів.

Надання такої величезної допомоги у різних аспектах та підтримка нашої держави такою кількістю людей, країн, організацій залежить і від нашої держави. Оскільки, українська влада, зокрема президент Володимир Зеленський і міністр закордонних справ Дмитро Кулеба, постійно ведуть переговори з європейськими лідерами, намагаючись пояснити важливість підтримки України. Вони беруть участь у численних самітах, конференціях та міжнародних форумах, де підкреслюють масштаби гуманітарної кризи та потребу в терміновій допомозі [42].

Український уряд систематично надає звіти про гуманітарні потреби, включаючи детальні дані про кількість постраждалих, вимушених переселенців, а також обсяги необхідної допомоги. Це дозволяє міжнародним партнерам точніше планувати свою допомогу. Також Україна активно

використовує засоби масової інформації та соціальні мережі для поширення інформації про гуманітарні потреби та закликів до допомоги. Це допомагає підвищити обізнаність про ситуацію в Україні та закликати міжнародну спільноту до дій. Великий внесок робить українська діаспора в різних куточках світу, яка активно підтримує гуманітарні ініціативи, організовуючи збори коштів та надаючи інформаційну підтримку.

В свою чергу, більшість громадян ЄС підтримують надання різного роду підтримки та допомоги Україні. За результатами опитувань Eurobarometer, приблизно 74% громадян Європейського Союзу підтримують надання гуманітарної допомоги Україні у відповідь на російську агресію, включаючи фінансову підтримку та санкції. Підтримка варіює від країни до країни: найбільші показники схвалення зафіксовані у Норвегії, Нідерландах, Ірландії та Португалії, де підтримка перевищує 90% [36]. Однак у деяких країнах, таких як Греція, Словаччина та Угорщина, підтримка нижча і присутній відносно вищий рівень скептицизму або побоювань щодо конфлікту, що однозначно створює проблеми та труднощі у наданні допомоги.

Відсутність єдності у середині Європейського Союзу неодмінно відбивається на усіх його аспектах діяльності. Отож, важливо наголосити на тому, що хоч і гуманітарна підтримка для України з моменту початку війни у 2022 році є суттєвою, проте, як і в будь якій великій ініціативі, вона має свої недоліки. Зокрема, існують проблеми з координацією між різними країнами-членами ЄС і міжнародними організаціями. Це призводить до дублювання зусиль або пропуску важливих аспектів допомоги.

Проблемою є відсутність єдиного центру управління, а наявність різних ініціатив і фондів без централізованого керування ускладнює моніторинг і оцінку потреб. Також, поставка гуманітарної допомоги в зони конфлікту часто стикається з безпековими ризиками. Це ускладнює доставку товарів до тих регіонів, які найбільше їх потребують. Ще одним викликом є те, що іноді внутрішньо переміщені особи (ВПО) або постраждалі від війни не мають

змоги отримати допомогу через бюрократичні бар'єри або недостатнє інформування [23].

Незважаючи на значну допомогу, фінансування є недостатнім для покриття всіх потреб населення, що постраждало від війни. Часто виникає дефіцит ресурсів для тривалої підтримки, а зростання потреб у гуманітарній допомозі в інших країнах призводить до конкуренції за обмежені фінансові ресурси. До того ж, багато програм мають короткостроковий характер, що ускладнює забезпечення стійкості та довготривалої підтримки для постраждалого населення і відсутність чітких планів для відновлення інфраструктури та соціальних послуг може ускладнити повноцінне відновлення країни після конфлікту.

Не секрет, що учасники ініціатив постійно зіштовхуються з бюрократичними та корупційними бар'єрами при отриманні допомоги, існують випадки коли гуманітарна допомога не повністю відповідає реальним потребам людей на місцях, що затримує процес надання підтримки і відповідно, призводить до неефективності гуманітарної політики ЄС, що в свою чергу тягне інші проблеми.

Не залишається осторонь питання щодо українських біженців. Починаючи з анексії Криму та окупації Донецької та Луганської областей українські біженці були змушені шукати притулку в інших містах нашої держави та країнах в цілому. З вторгненням росії 24 лютого 2022 року на територію України, нереально велика кількість громадян вимушено покинула власні домівки. Станом на 2024 рік, кількість українських біженців у світі становить понад 6,3 мільйона осіб, більшість з них жінки (45,3%) та діти (32,4%) і проживають вони саме в європейських державах [53].

Таким чином, Європейський Союз відіграє важливу роль у підтримці українських біженців через різні механізми, закони, директиви та практичні кроки. Варто почати з того, що основою для надання підтримки українським

біженцям у ЄС є Директива 2001/55/ЄС про тимчасовий захист, активована 4 березня 2022 року, в перше з часу її запровадження у 2001 році. Вона передбачає механізм швидкої допомоги людям, котрі втікають від війни, конфліктів або переслідувань.

Ця директива дозволяє надавати українським громадянам:

- Право на проживання у будь-якій країні ЄС до 3 років.
- Доступ до ринку праці без необхідності отримання робочих віз.
- Доступ до освіти (для дітей та студентів).
- Доступ до медичних послуг та соціального забезпечення.
- Фінансову підтримку через програми соціального захисту [81].

Ця директива надає швидкий доступ до тимчасового захисту без необхідності проходження стандартних процедур надання притулку, що зазвичай може займати більше часу. За даними на 2024 рік, понад 98% українців, які перебувають у Європі, мають тимчасовий захист і відомо, що Європейська рада вже ухвалила рішення продовжити цей захист до 2026 р. [15].

Також ЄС мобілізував фонди солідарності для підтримки країн, що приймають біженців. Найпопулярнішим серед яких є Фонд притулку, міграції та інтеграції (AMIF) - фінансовий інструмент Європейського Союзу, створений для підтримки ефективної міграційної політики, зокрема надання допомоги країнам-членам у сфері притулку, інтеграції мігрантів та боротьби з нелегальною міграцією.

Основні цілі фонду AMIF:

- Підтримка систем притулку: Фонд сприяє зміцненню систем надання притулку в країнах ЄС для забезпечення стандартів захисту біженців.

- Легальна міграція та інтеграція: Підтримка заходів щодо сприяння інтеграції мігрантів, які мають право на проживання в ЄС, зокрема через доступ до освіти, праці та соціальних послуг.
- Запобігання нелегальній міграції: Допомога в запровадженні ефективних механізмів повернення мігрантів до країн їх походження, які не мають права на проживання в ЄС, з дотриманням прав людини.
- Боротьба з нелегальною міграцією: Фонд також сприяє зусиллям держав-членів у запобіганні та боротьбі з нелегальною міграцією та торгівлею людьми [20].

В контексті війни в Україні та зв'язку з українськими біженцями, у 2022-2024 роках АМІФ відіграє важливу роль у наданні фінансової підтримки країнам ЄС, які приймають українських біженців, забезпечуючи ефективну інтеграцію та доступ до послуг для цих людей, а також допомогу в їхньому поверненні чи переміщенні в межах ЄС. І також АМІФ працює у тісній координації з іншими програмами та фондами ЄС для підтримки держав-членів у забезпеченні належного захисту та інтеграції мігрантів та біженців.

Ще одним не менш важливим фондом, який займає провідну роль є REACT-EU та Європейський соціальний фонд – це фінансові інструменти Європейського Союзу, спрямовані на підтримку економічного відновлення та соціальної інтеграції [40].

Взагалі, REACT-EU — це ініціатива ЄС, запущена в 2020 році як частина програми відновлення після пандемії COVID-19. Вона спрямована на допомогу країнам ЄС у вирішенні економічних наслідків кризи та підтримку стабільного економічного відновлення. Однак у 2022-2024 роках REACT-EU також націлена на підтримку держав, які приймають українських біженців і серед цілей, варто виокремити фінансування соціальних і економічних програм для країн-членів ЄС з метою інтеграції українських біженців,

забезпечення медичних та соціальних послуг для українців, що потребують підтримки а також інтеграція на ринку праці, допомагаючи біженцям отримувати роботу та розвивати професійні навички.

В свою чергу, Європейський соціальний фонд є основним інструментом ЄС для підтримки зайнятості, підвищення кваліфікації та соціальної інтеграції. Фонд фінансує програми, націлені надавати кращі можливості щодо освіти та працевлаштування, зокрема для вразливих груп населення, таких як мігранти та біженці [58]. Отож, Європейський соціальний фонд підтримує програми навчання та перекваліфікації, що дозволяють українцям отримувати нові навички, адаптовані до ринку праці країн-членів ЄС. Фонд фінансує ініціативи, які полегшують доступ біженців до освіти, включаючи мовні курси та професійну підготовку і зочереджує особливу увагу на підтримці вразливих груп, зокрема жінкам, дітям та людям із обмеженими можливостями серед українських біженців, надаючи їм доступ до соціальних послуг.

Обидві програми, REACT-EU і Європейський соціальний фонд, забезпечують гнучке фінансування для країн-членів ЄС, що допомагає українським біженцям інтегруватися у нове суспільство, отримувати необхідну допомогу, роботу та освіту. Ці ініціативи сприяють економічній стабільності та соціальній згуртованості на рівні ЄС.

Ще однією ініціативою солідарності, яку мобілізував ЄС з напливом українських біженців є Фонд допомоги біженцям з України. Він відіграє вирішальну роль у підтримці українців, переміщених через триваючий конфлікт. Основною допомогою даного фонду є допомога з наданням житла та базових речей [86]. Організація забезпечує тимчасове житло для новоприбулих біженців та допомагає знайти постійне місце проживання.

Частково фонд надає фінансування та організовує мовні курси, що є важливим кроком для інтеграції та працевлаштування. Також завдяки цьому проєкту, українським біженцям допомагають знайти роботу, забезпечуючи

перекваліфікацію, підготовку резюме та підтримку під час процесу пошуку роботи. Організація надає всебічну підтримку з фокусом на довгострокову інтеграцію, що допомагає українським родинам швидко адаптуватися в нових умовах життя [77].

Таким чином, ініціюючи різного роду проекти та фонди, Європейський Союз прагне надати базові потреби біженцям з України, а також максимально легко адаптувати та інтегрувати їх в нові країни проживання. В контексті підтримки біженців окрім гуманітарної допомоги також варто згадати, що допомога охоплює медичні, інтеграційні, психологічні освітні послуги, культурну адаптацію, прямі виплати для біженців на покриття їхніх життєвих потреб та соціальні виплати через державні програми країн, що приймають біженців.

Не можливо не виділити низку держав, які зробили неоціненний вклад для українців з початку російського вторгнення. Наприклад, на території Польщі було розселено більше 1,5 мільйона українських вимушених переселенців. Польський уряд надає фінансову допомогу українським родинам, що забезпечує базові потреби. Українські діти мають доступ до шкіл, а також мовних курсів для полегшення адаптації [43]. На законодавчому рівні українці отримали доступ до працевлаштування без додаткових дозволів.

Не залишилася осторонь Німеччина, яка прийняла понад 1 мільйон українських біженців, паралельно з цим надавши субсидії на житло та соціальну допомогу, а також доступ до професійних курсів та інтеграційних програм для полегшення інтеграції на ринку праці.

На третьому місці по прийому біженців опинилася Чехія, у якій за даними на 2024 рік було зареєстровано понад 500 тисяч українських біженців. Щодо переваг та підтримки, то біженці з України отримують тимчасовий захист, який гарантує їм доступ до ряду послуг, зокрема проживання, ринку праці, соціальних виплат, права на освіту, інтеграційні програми і тощо [43].

Крім того, чеське суспільство активно залучене до підтримки українських біженців, надаючи волонтерську допомогу через різні ініціативи, як-от збори продуктів, одягу, коштів та допомоги для військових.

Таким чином, гуманітарна допомога та підтримка українських біженців в ЄС є частиною широкої стратегії Європейського Союзу щодо реагування на гуманітарну кризу, спричинену війною в Україні. Ця підтримка включає фінансову допомогу, матеріальні ресурси та соціальні послуги для українців, які були змушені залишити свою батьківщину. Завдяки цим зусиллям, понад 6,3 мільйона українських біженців отримали тимчасовий захист в ЄС, отримуючи доступ до основних послуг, таких як медичне обслуговування та освіта, соціальна та психологічна підтримка, ринок праці та культурна адаптація, що дозволяє їм інтегруватися в нові громади та відновити, наскільки це можливо своє життя у новому середовищі.

Висновки до розділу 2

Після повномасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року, Європейський Союз з перших днів війни став на захист та підтримку нашої держави, засуджуючи дії агресора та змінивши свою політику щодо України, адаптуючи її до майбутніх труднощів. Фундаментальними напрямками політики ЄС щодо України, стало питання забезпечення безпеки, гуманітарної допомоги та введення санкційної політики проти росії.

З початку російського нападу ЄС надає Україні різноманітну підтримку, включаючи військову допомогу, фінансування та технічну підтримку. Було ухвалено рішення про постачання озброєнь, військової техніки та обладнання. Додатково Європейський Союз виділив значні фінансові пакети для підтримки економіки України, включаючи мільярди євро на бюджетну підтримку, відновлення інфраструктури та соціальні програми. Не меншим здобутком для Української держави стало те, що ЄС підтримав інтеграцію України в європейські структури, надаючи їй статус кандидата на членство в ЄС у червні 2022 року та активізуючи переговори про асоціацію.

Ставши надійним партнером, Європейський Союз запровадив ряд жорстких санкцій проти росії, що включають заборони на торгівлю, заморожування активів російських олігархів, а також обмеження у фінансовому секторі. Однією з ключових цілей санкцій є зменшення залежності ЄС від російських енергоресурсів, зокрема нафти та газу. Це включає поступове відмовлення від імпорту російського газу. Насправді, санкційна політика мала й продовжує відігравати велике значення в контексті протистояння агресії росії, показуючи єдність ЄС у підтримці України та протидії російській агресії.

Війна призвела до значних гуманітарних потреб в Україні. Важливим внеском в контексті протистояння стала гуманітарна допомога ЄС. Ця підтримка містить в собі продукти харчування, медичні матеріали, предмети першої необхідності, освітні послуги, доступ до ринку праці та житло для ВПО. Також фінансова допомога ЄС для України є багатоплосковою та масштабною, включає як гуманітарну, так і макрофінансову підтримку. Рішення про допомогу ухвалюються на найвищих рівнях у ЄС, і через національні уряди та міжнародні організації ця допомога досягає мільйонів українців. Громадська підтримка цього процесу залишається високою, а національні уряди ЄС, включаючи Німеччину, Польщу та Францію, також активно надають допомогу.

Крім того, будучи викликом для міграційної політики ЄС, держави-члени прийняли величезну кількість біженців, надавши їм усе можливе й неможливе. ЄС вперше за всю історію існування, активував «Директиву про тимчасовий захист», яка дозволяє українським біженцям отримувати статус, права на перебування в країні ЄС, доступність до ринку праці, освіти та інтеграційних й медичних послуг.

Подальша допомога ЄС для України буде залежати від розвитку ситуації. Одним із запланованих напрямків є підтримка процесу відбудови країни після завершення бойових дій. Європейська комісія вже працює над

програмами довгострокової підтримки для відновлення інфраструктури, економічного зростання та повернення біженців до своїх домівок. Також обговорюються механізми подальшої гуманітарної допомоги, особливо в контексті відбудови зруйнованих медичних установ і шкіл.

Зі своєї сторони, Україна робить теж, все можливе, зокрема активно працює над забезпеченням гуманітарної допомоги з боку міжнародної спільноти, використовуючи дипломатію, прозорість у звітуванні, співпрацю з міжнародними організаціями та інформаційні кампанії для підвищення обізнаності про гуманітарні потреби, ситуацію в державі, звірства росії задля найшвидшого відновлення миру та справедливості.

Попри значні зусилля і України, і ЄС у наданні підтримки та допомоги, існують численні виклики та недоліки, такі як потреба в значних ресурсах, що викликає занепокоєння в країнах-членах ЄС щодо бюджетних витрат, зростаюча напруга між НАТО, ЄС та росією, що викликає побоювання щодо можливих нових конфліктів. Відмова від російських енергоресурсів призвела до збільшення цін на енергію в Європі, що вплинуло на економіку країн-членів та підвищило інфляцію. Затримка у прийнятті рішень, невизначеність у довгостроковій стратегії, обмеження на постачання озброєнь, неоднозначна громадська підтримка і найголовніше різні позиції серед країн-членів щодо війни в Україні тягнуть за собою негативні наслідки і найгірший з них – продовження загибелі людей та жорстокої війни на теренах волелюбної, мирної та демократичної держави.

Отже, Європейський союз продемонстрував швидку та ефективну реакцію на кризу спричинену вторгненням росії. Політика ЄС щодо України після 24 лютого 2022 року змінилася і розпочала базуватися на міцній та впевненій підтримці України, застосуванні санкцій проти росії, наданні гуманітарної допомоги та підтримки українських біженців. Допомога з боку ЄС демонструє політичну підтримку України на міжнародній арені, що також важливо в контексті пошуку подальших фінансових і військових ресурсів.

Водночас європейська політика щодо України стикається з низкою проблем та викликів, які на даний момент є невирішені і призводять до певною мірою неефективності європейських кроків у боротьбі зі злом.

РОЗДІЛ 3. РОЛЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПОЛІТИКИ ЄС ЩОДО УКРАЇНИ

3.1 Реакція суспільства в країнах ЄС на події в Україні

Війна в Україні має величезне значення для Європейського Союзу. Вона суттєво вплинула на організацію, змінюючи її підходи в кількох ключових аспектах, таких як безпека та оборона, енергетика, зовнішня політика, економічна співпраця та розширення. Війна в Україні підштовхнула ЄС до посилення оборонної політики. Хоча безпека традиційно залишалася у сфері компетенції національних держав та НАТО, ЄС зараз розглядає створення спільних військових підрозділів, розширення координації між країнами та збільшення витрат на оборону.

ЄС розпочав активніше інвестувати в розвиток спільної військової інфраструктури та інновацій через Європейський оборонний фонд. Війна показала важливість співпраці у виробництві озброєння, зокрема щодо протиповітряної оборони та безпілотних технологій. Події в Україні стали каталізатором для зміцнення європейських оборонних структур і тіснішої співпраці з Північноатлантичним альянсом, зокрема через спільні навчання та планування.

Один із найсерйозніших наслідків війни — прагнення ЄС зменшити залежність від російського газу та нафти. ЄС створив програми з диверсифікації джерел енергопостачання, зокрема збільшення імпорту скрапленого природного газу з США, Катару та інших країн [11].

Війна спричинила значне посилення дипломатичних зусиль ЄС на глобальній арені. Європейські лідери активно залучають міжнародні організації, такі як ООН, G7 та Міжнародний кримінальний суд, для

притягнення росії до відповідальності, а ЄС в свою чергу активно працює над зміцненням відносин з країнами-партнерами, такими як США, Канада, Японія, Великобританія.

Європейський Союз та його держави-учасниці надали і продовжують надавати дуже велику кількість допомоги та підтримки, яка не обмежується тільки фінансовою сферою і не здійснюється тільки на вищих ланках суспільства. Більшість країн ЄС висловили сильну підтримку Україні як на політичному, так і на економічному та військовому рівнях.

Польща та Литва стали одними з найбільш активних союзників України. Польща не лише прийняла найбільшу кількість біженців, але й активно постачала гуманітарну та військову допомогу. Німеччина спочатку вагалася в питаннях військової підтримки, але з часом уряд Олафа Шольца почав надавати Україні зброю і значну фінансову допомогу. Також Німеччина зупинила запуск газопроводу «Північний потік-2» у відповідь на вторгнення. В свою чергу, Франція надала Україні військову та гуманітарну допомогу, а президент Еммануель Макрон активно виступав за мирні переговори на міжнародній арені. Чехія, Словаччина, Естонія та Латвія також надали значну підтримку, як через урядові канали, так і через активну участь громадян у допомозі біженцям та організації волонтерських ініціатив [27].

Варто сказати, що реакція й самих громадян в країнах ЄС на події в Україні після 24 лютого 2022 року була також масштабною, солідарною та підтримуючою. По всій Європі мільйони громадян висловили свою солідарність з Україною через демонстрації, мітинги та флешмоби. Великі акції протесту на підтримку України відбулися в столицях ЄС, таких як Варшава, Берлін, Париж та Лондон.

З початку війни мільйони європейців відчинили свої двері для українських біженців. Приватні родини приймали людей у свої домівки, надавали матеріальну та моральну підтримку. Наприклад, у Польщі, Чехії та

Німеччині громадяни активно залучалися до допомоги біженцям, пропонуючи їм житло та роботу.

Безліч волонтерських груп і громадських організацій мобілізували ресурси для збору гуманітарної допомоги — одягу, їжі, медикаментів та іншого необхідного для постраждалих від війни. Наприклад, польські та румунські волонтери організовували конвої допомоги на кордоні та доставляли вантажі до України.

Люди з різних країн світу приєдналися до волонтерського руху для підтримки України. Багато волонтерів з різних сфер — медицини, логістики, гуманітарної допомоги — вирушили до України чи сусідніх країн для надання безпосередньої підтримки постраждалим від війни. Міжнародні організації, такі як Червоний Хрест та «Лікарі без кордонів», були залучені до допомоги пораненим та евакуації цивільного населення [38]. Медичні волонтери з країн ЄС допомагали в польових шпиталях та забезпечували транспортування хворих до безпечних регіонів.

Окремою категорією стали технічні фахівці, які надавали підтримку через онлайн-платформи. Вони допомагали організовувати інформаційну кампанію на підтримку України, кіберзахист, а також розробляли додатки для комунікації та організації гуманітарної допомоги.

Багато заможних людей, бізнесменів та меценатів зробили значні пожертви на підтримку України. Серед таких відомих осіб — американські підприємці Ілон Маск, Джефф Безос та Джордж Сорос. Маск, наприклад, надав Україні доступ до супутникового інтернету через систему Starlink, що було важливим для підтримки зв'язку в зоні бойових дій [68].

Компанії, що належать багатіям, забезпечували життєво важливі ресурси та послуги для українських біженців. Численні міжнародні корпорації, такі як Apple, Google, Microsoft, McDonald's та інші, пішли з російського ринку на знак підтримки санкцій проти росії. Також багато

компаній робили фінансові пожертви та надавали логістичну допомогу Україні.

Не менш важливою та грандіозною є підтримка через культуру та мистецтво. Багато європейських митців, музикантів, акторів та письменників висловлювали свою підтримку Україні через мистецькі акції, концерти та благодійні заходи. Серед них, письменниця Джоан Роулінг, яка виступила із засудженням російської агресії та висловила солідарність з українцями. Відомо, що її благодійна організація Lumos надає допомогу дітям, які постраждали від війни в Україні, зокрема надає житло та медичну допомогу. Тіль Швайгер – німецький актор, який організував збір гуманітарної допомоги та допомагає з перших днів війни із розміщенням біженців у Німеччині. Марина Абрамович – перформанс-артистка з Сербії, неодноразово організовувала арт-проекти та виставки, зокрема виступ у Нью-Йорку, кошти від якого були спрямовані на допомогу Україні [59].

Проведення благодійних концертів на підтримку України стало звичним явищем у Європі та світі. Наприклад, 29 березня 2022 року відбувся Concert for Ukraine у Бірмінгемі, де учасниками вступили Ед Ширан, Каміла Кабелло, Snow Patrol, Емелі Санде, Том Оделл, Manic Street Preachers з метою зібрати кошти на гуманітарну допомогу постраждалим від війни в Україні. Всі кошти пішли на підтримку благодійної організації Disasters Emergency Committee, яка допомагає українським біженцям [59]. Такі заходи є важливими, адже слугують не лише для збору коштів, а й сприяють підвищенню обізнаності про ситуацію в Україні .

Через російське збройне вторгнення на рівні із офіційною допомогою активізувалася підтримка України від приватних громадян, підприємців та волонтерських організацій, які збирають мільйони євро через краудфандингові платформи. Станом таном на початок 2024 року, країни Європейського Союзу та європейські інституції виділили понад 50 млрд євро на підтримку України. Це включає гуманітарну допомогу, макрофінансову

допомогу, військову підтримку та допомогу біженцям. Європейська комісія виділила понад 500 млн євро лише на гуманітарну допомогу, зокрема медичне забезпечення, продукти харчування, тимчасове житло. Також залучено понад 20 млн євро через різні європейські фонди та організації, такі як Червоний Хрест, «Карітас», Save the Children, та інші [42].

Також ЄС виділив понад 5 млрд євро через Європейський фонд миру для надання військової допомоги Україні, включаючи озброєння, обладнання та технічну підтримку. Окремо, Німеччина виділила понад 10 мільярдів євро на військову допомогу, включаючи постачання систем ППО IRIS-T, артилерії та іншого озброєння. Польща надала прями військові поставки на понад 3.5 млрд євро, включаючи танки та важку артилерію, а Франція вислала Україні озброєння, включаючи самохідні гаубиці Caesar, на суму понад 1.5 млрд євро [34].

Щодо економічної підтримки, то в загальному ЄС виділив Україні 18 млрд євро макрофінансової допомоги для підтримки економіки України під час війни. Також країни ЄС, такі як Франція, Німеччина, Польща та Італія, надали фінансову підтримку Україні для забезпечення соціальних виплат, зарплат та стабілізації економіки.

Крім того, ЄС створив механізм для забезпечення України енергоресурсами. Зокрема, постачання електрики, палива та генераторів для критичної інфраструктури. У рамках європейської ініціативи, країни ЄС передали Україні понад 1000 генераторів, щоб допомогти впоратися з енергетичними перебоями взимку [86].

Важливою є освітні та соціальні ініціативи європейського суспільства для українців, наприклад у Європі понад 500,000 українських дітей були інтегровані в місцеві шкільні системи, отримуючи доступ до освіти на рівні з місцевими учнями, а працююче населення отримало доступ до ринку праці. Наприклад, у Польщі офіційно працевлаштовано понад 200,000 українських

громадян. Не залишається осторонь медична допомога, з початку війни європейці через механізми цивільного захисту ЄС направили в Україну понад 10 000 тонн медичної допомоги, включно з медикаментами, обладнанням та засобами першої необхідності. Паралельно прийнявши понад 10 000 українців, які потребували медичної евакуації та лікування, надаючи спеціалізовану медичну допомогу в лікарнях Європи [24].

Отож, європейське суспільство мобілізувалося на підтримку України з небувалою швидкістю і масштабом. Завдяки величезним зусиллям громадських організацій, урядів, бізнесу та приватних осіб, Україна отримала неабияку підтримку на глобальному рівні. І дані у цифрах тільки ще більше підкреслюють та демонструють широкий спектр допомоги, яку європейці надають Україні, від сфери фінансів та військового оснащення до гуманітарної допомоги та інтеграції біженців.

3.2 Безпековий вимір як основний пріоритет відносин ЄС-Україна

Виходячи з того факту, що ЄС та Україна поділяють однакові стандарти, такі як демократичні цінності, дотримання верховенства права забезпечення миру, безпеки та стабільності. Дотримуючись цих пріоритетів у своєму політичному курсі та згідно з висновками Європейської ради та Спільної декларації щодо підтримки України від 12 липня 2023 року Європейська Спільнота та всі її учасники прагнуть «сприяти поверненню безпеки на території України, а також утвердженню довготривалої підтримки задля захисту, недопущення дестабілізації та майбутньої подібної агресії й терору» [19]. Отож, дана ціль дозволяє зрозуміти, що безпекова складова була, є і буде відігравати ключову роль у відносинах між Європейським Союзом та Україною, особливо, це стало актуальним з початком повномасштабного вторгнення росії в Україну.

Роль ЄС зосереджується в широкому спектрі заходів, зокрема у наданні військової допомоги, економічної, гуманітарної підтримки та посиленні політичної співпраці для зміцнення безпеки України. Під час

повномасштабної російської агресії, ЄС надає значну військову та технічну підтримку нашій державі, зокрема через Європейський фонд миру, який став ключовим інструментом ЄС для надання військової підтримки. Перший пакет допомоги на 500 мільйонів євро було ухвалено в березні 2022 року, ЄС виділив ці кошти для постачання зброї, боєприпасів та різної техніки для Збройних сил України [35]. Серед поставок також були системи протиповітряної оборони, артилерійські системи, засоби захисту особового складу, дрони та інша техніка. Особлива увага приділялася наданню систем для захисту від російських ракетних ударів та авіаударів.

В межах співпраці ЄС забезпечує навчання українських військових, зокрема щодо використання сучасного військового обладнання та тактики ведення бою. Це включає підготовку інструкторів, а також спеціалізовані тренування для підвищення рівня кваліфікації українських збройних сил. Окрім безпосередньої військової допомоги, частина коштів з Європейського фонду миру спрямовувалася на відновлення постраждалих регіонів, забезпечення гуманітарних коридорів, медичної допомоги та логістичних операцій.

Військова підтримка через Європейський фонд миру є важливою частиною загальної західної допомоги, яка допомагає Україні захищати свою територію і станом на 2024 рік, вона вже сягнула понад 5,6 мільярдів євро. Варто відзначити, що ЄС також робить акцент на тому, щоб ця підтримка була комплексною — вона охоплює не лише постачання озброєнь, а й забезпечення технічної підготовки, логістики та військової інфраструктури [45].

Ще однією важливою подією, було те, що після запиту України в липні 2021 року про підтримку модернізації та зміцнення її армії, співробітництво у сфері СПБО шести держав-членів ЄС (Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Польща та Словаччини) у серпні 2021 року запропонували розгорнути навчальну або дорадчу місію ЄС в Україні. Ця ініціатива мала стати частиною

ширшої політики ЄС щодо підтримки України на тлі російської агресії та триваючого конфлікту на сході країни [87].

Цю пропозицію активно підтримували деякі держави-члени ЄС, особливо з країн Центральної та Східної Європи, які відчують безпосередню загрозу з боку росії. Вони вбачали в цьому кроці зміцнення українських оборонних можливостей, що, в свою чергу, сприятиме безпеці всього регіону. Проте, серед держав ЄС також існували певні розбіжності щодо масштабів і форми такої місії. Наприклад, деякі країни Європи, такі як Франція чи Німеччина, були обережнішими і закликали до стриманого підходу, побоюючись загострення відносин з росією. Однак, відповідно до рішення, у 2022 році була створена European Union Military Assistance Mission in support of Ukraine, (EUMAM Ukraine). Її мета — забезпечити підготовку українських військових, зокрема навчати солдатів і офіцерів, та надавати технічні поради і підтримку для покращення обороноздатності країни [47]. EUMAM Ukraine є частиною загальної стратегії ЄС з підтримки України у її боротьбі проти російської агресії, і на сьогодні вона продовжує свою роботу, надаючи необхідну допомогу в підготовці військових кадрів і реформуванні сектору безпеки.

Особливо важливою також стала активізація співпраці у сфері цифрової та кібербезпеки. Збільшення кількості кібератак, що загрожують критичній інфраструктурі, державним установам та бізнесу в Україні, змусило ЄС та Україну переглянути підходи до кіберзахисту та посилити співпрацю у цій сфері. Нині, ЄС та Україна активно співпрацюють у сфері обміну розвідувальною інформацією про кіберзагрози, включаючи методи атак, їх походження, а також рекомендації щодо захисту від них.

Уряди та приватний сектор обох сторін взаємодіють через спеціальні платформи для обміну досвідом та інформацією про кіберінциденти. Європейська Спільнота забезпечила Українську Державу технічною допомогою аби покращити її кіберзахист. Це включає фінансування новітніх

технологій захисту, розвиток мереж кіберзахисту та підготовку спеціалістів. ЄС також фінансує проєкти з модернізації українських кіберінфраструктур через програми, як-от EU4Digital та інші ініціативи. Агентство Європейського Союзу з питань мережевої та інформаційної безпеки (ENISA) грає ключову роль у координації зусиль між країнами ЄС та Україною, надаючи експертизу, аналіз та допомогу в посиленні кіберзахисту. В свою чергу, українські кіберфахівці залучені до тренінгів та консультацій від ENISA для покращення національної стійкості до кібератак [61]. Додатково, Україна та ЄС організують регулярні кібернавчання, що імітують різні сценарії атак на державні та приватні об'єкти. Ці навчання допомагають обом сторонам відпрацьовувати реакції на потенційні загрози та вдосконалювати координацію дій у разі кризових ситуацій.

Важливим та стратегічним напрямком є інтеграція України в цифровий ринок ЄС, що включає гармонізацію стандартів захисту даних та кібербезпеки. Важливою частиною цієї інтеграції є захист критичної інфраструктури та гарантування кіберстійкості у цифрових сервісах і тому, з початком війни у межах ініціативи EU4Digital Україна працює над наближенням своїх цифрових стандартів до європейських, що полегшить співпрацю в майбутньому [88].

Значних змін, як позитивних, так і негативних зазнала співпраця у сфері енергетичної безпеки, оскільки війна суттєво вплинула на енергетичний сектор України, зокрема через масштабні руйнування інфраструктури, атаки на енергомережі та загрози енергетичній незалежності. У відповідь ЄС активізував підтримку України, що призвело до кількох важливих змін. Зокрема, відчутні зміни проявилися у сфері синхронізації енергетичних систем України та ЄС. У березні 2022 року Україна була екстрено приєднана до європейської енергетичної мережі ENTSO-E. Це дозволило Україні залишатися енергетично незалежною від росії та Білорусі і забезпечити стабільне постачання електроенергії, навіть під час атак на її енергосистему

[85]. Також ЄС з початком війни допомагав Україні з постачанням енергоресурсів (газу, електроенергії), технічної допомоги для ремонту пошкоджених електростанцій та мереж, включаючи фінансування на відновлення критичної енергетичної інфраструктури.

Не менш важливим здобутком стало й те, що ЄС та Україна посилили співпрацю у сфері розвитку відновлюваних джерел енергії. Україна має значний потенціал для розвитку зеленої енергетики, і ЄС надає фінансову та технічну допомогу для реалізації цих проектів. «Зелена угода» ЄС стала важливою частиною довгострокової співпраці, з акцентом на післявоєнне відновлення енергетичної системи України на основі стійких та екологічно чистих джерел.

Однак, існує й низка негативних змін у даній сфері після 24 лютого 2022 року, адже російські атаки на критичну енергетичну інфраструктуру України спричинили серйозні проблеми для енергетичної безпеки. Зруйновано багато електростанцій, підстанцій, теплових електростанцій, а також пошкоджено лінії електропередач та газопроводи [73]. Це створює проблеми не лише для України, а й для потенційної інтеграції з європейськими енергетичними ринками. До війни Україна була експортером електроенергії до Європи, але руйнування інфраструктури та внутрішні потреби змусили суттєво обмежити цей експорт. Це вплинуло на стабільність енергопостачання в ЄС, особливо в сусідніх країнах, таких як Польща та Словаччина. Війна створила додатковий тиск на європейські енергетичні ринки, які вже стикалися з кризою через підвищення цін на енергоносії та зменшення постачання газу. Це підвищило ціни на енергоносії в ЄС і створило додаткові ризики для енергетичної безпеки регіону.

З початком війни співпраця України з ЄС у сфері енергетичної безпеки зазнала значних змін. З одного боку, війна спричинила руйнування інфраструктури та перебої в енергопостачанні, що стало серйозним викликом для обох сторін. З іншого боку, війна стимулювала тіснішу безпекову

співпрацю ЄС з Україною, активізувавши зусилля у напрямку енергетичної незалежності від росії та розвитку відновлюваних джерел енергії.

Ще одним ключовим елементом безпекової співпраці після повномасштабного російського вторгнення в Україну стало впровадження оборонних реформ, спрямованих на підвищення боєздатності ЗС України та їх відповідності стандартам НАТО. Відомо, що Україна інтенсивно працює над впровадженням стандартів Північноатлантичного альянсу в усіх аспектах своєї військової діяльності [72]. Це включає модернізацію системи командування, підвищення оперативної сумісності українських військ з арміями країн НАТО та покращення управлінських процесів.

Також, після 24 лютого українське військове керівництво активно адаптує свої доктрини до нових реалій війни, що включає інтеграцію сучасних технологій, інформаційні операції та кібервійну, а також пошук та стратегії щодо війни, де істотна різниця у військовій силі, можливостях використання тактик та зброї. Завдяки підтримці партнерів, включаючи ЄС та НАТО, Україна активно оновлює свої збройні сили, включаючи отримання нових систем протиповітряної оборони, артилерії, безпілотних літальних апаратів, а також засобів комунікації та розвідки [84]. Західні країни надають техніку та навчання для українських військових, але не менш важливим аспектом є розвиток власних потужностей з виробництва озброєння. Україна переглядає свої оборонно-промислові стратегії, зокрема через співпрацю з європейськими партнерами для залучення нових технологій і підвищення ефективності внутрішнього виробництва.

Важливим здобутком для безпекового не тільки українського, а й європейського виміру стало створення Ради Україна-НАТО у липні 2023 року на Вільнюському саміті НАТО, яка замінила Комісію Україна-НАТО. Це оновлений формат відносин, який надав Україні можливість брати участь у засіданнях на рівних з іншими членами НАТО. Відповідно до цього рішення, Україна отримала можливість скликати засідання Ради Україна-НАТО за

необхідності, зокрема у випадку загроз безпеці або критичних ситуацій і Рада стала платформою для спільних рішень і консультацій з питань безпеки [3].

Також Україна значно розширила свою участь у спільних військових навчаннях з НАТО після початку війни, що дозволяє українським військовим покращити свої навички, зокрема, українські військові проходять тренування в європейських країнах і центрах НАТО. Ці програми охоплюють тактичні, логістичні та інші аспекти ведення сучасних бойових дій. Українські підрозділи беруть участь у масштабних військових маневрах разом з країнами НАТО, що дозволяє відпрацьовувати сумісні дії в умовах реальних бойових ситуацій.

З початку повномасштабної війни прагнення України до вступу в НАТО стало ще більш нагальним. Хоча на Вільнюському саміті НАТО в липні 2023 року чіткий графік вступу України до Альянсу не було надано, Україна отримала важливі обіцянки щодо майбутнього членства [3]. Альянс підтвердив, що Україна буде членом НАТО, коли виконає необхідні умови, зокрема в сфері реформ та впровадження стандартів, а країни-члени НАТО, в першу чергу США, Німеччина та Франція, погодились надавати довгострокові гарантії безпеки Україні, щоб забезпечити її обороноздатність до моменту офіційного вступу в Альянс.

Крім того, низка країн ЄС, а саме Польща, країни Балтії надають широкий спектр військової, фінансової та гуманітарної допомоги, виходячи з основних принципів колективної безпеки, солідарності та захисту європейських демократичних цінностей. Як відомо, Польща є одним з провідних союзників України в Європі. З початку війни Польща надала суттєву кількість зброї та військової техніки, зокрема танки Т-72, РСЗВ, боєприпаси, системи ППО та інше озброєння [85]. Держава також проводить підготовку українських солдатів, організовуючи спеціальні тренувальні програми для навчання тактиці та використанню західної військової техніки.

Великий внесок роблять Литва, Латвія та Естонія, які поділяють спільну історичну загрозу з боку росії, тому їхні старання та залученість націлені стабілізувати та зміцнити безпеку в регіоні і відповідно, відстояти суверенітет та цілісність в зв'язку з цим, держави надають Україні значну кількість зброї, боєприпасів та військового обладнання. Вони також підтримують тренування українських військових [39]. Балтійські держави є одними з найбільш активних лобістів інтересів України в ЄС та НАТО, закликаючи до посилення санкцій проти росії та швидшої інтеграції України в євроатлантичні структури одночасно надаючи різного роду допомогу.

Не можна оминати співпрацю Великої Британії з Україною (хоч вона й вийшла з ЄС), адже ці відносини є вкрай важливими в рамках ширшої європейської безпеки. Британія постачає Україні протитанкові системи NLAW, броньовану техніку, артилерію, ракети для систем ППО та надає навчання українським військовим. Країна проводить масові тренування для українських військових на своїй території, готуючи їх до ведення бойових дій за західними стандартами і надає розвіддані, допомагає в координації міжнародної підтримки і бере активну участь у санкційній політиці проти росії [10]. Велика Британія ставить акцент на захисті свободи та демократії, а також на протистоянні російській агресії в глобальному контексті. Її пріоритетами є зміцнення обороноздатності України, підтримка міжнародної правової системи та посилення тиску на державу-агресора.

Наведені приклади є свідченням того, що основні держави-члени ЄС, а також партнери з-за меж Євросоюзу, продовжують активно підтримувати Україну після 24 лютого 2022 року. Ця підтримка базується на спільних цінностях демократії, суверенітету, прав людини та колективної безпеки. Країни надають всебічну військову, дипломатичну, економічну та гуманітарну допомогу, прагнучи допомогти Україні вистояти у війні та забезпечити її євроатлантичне майбутнє.

Перспективи безпекової співпраці між Україною та ЄС продовжують розвиватися в контексті війни з росією, а також стратегічних змін у європейській системі безпеки. Майбутні кроки в цьому напрямку визначаються загальним прагненням до інтеграції України в європейські безпекові структури, зміцнення обороноздатності України, а також підтримки стабільності в регіоні. На сучасному етапі планується продовжувати постачання Україні сучасних видів озброєнь, зокрема систем ППО, артилерійських систем, бронетехніки, а також технічної підтримки для покращення оборонних можливостей України [26].

В заявах європейських лідерів стверджується, що ЄС продовжуватиме використовувати і надалі Європейський фонд миру для фінансування військової допомоги Україні. Вже зараз значні кошти спрямовуються на закупівлю озброєнь та військового обладнання для української армії. ЄС має на меті збільшити кількість тренувальних програм для українських військових, щоб забезпечити їх відповідність стандартам НАТО та ЄС. Це включає підготовку командирів, інженерних частин та військових підрозділів спеціального призначення.

Оборонна реформа в Україні продовжуватиме залишатися ключовим аспектом співпраці з ЄС. Майбутні кроки в цьому напрямку включають впровадження європейських стандартів управління та командування збройними силами, а також реформування оборонно-промислового комплексу з метою підвищення ефективності та прозорості. Передбачається, що ЄС продовжить підтримувати реформи, спрямовані на покращення цивільного нагляду за сектором оборони, щоб зміцнити підзвітність та контроль за використанням ресурсів.

Звичайно, однією з довгострокових цілей співпраці є інтеграція України до європейської системи колективної безпеки. Ймовірні майбутні кроки в цьому напрямку включають співпрацю щодо безпекової та оборонної політики: наша держава є учасником у декількох операціях ЄС саме в рвмках

СПБО і планується розширити цю співпрацю, включаючи участь у Європейських місіях, які існують для контролю та приборкання кризових ситуацій, миротворчих заходах та залучення України до загальних оборонних ініціатив Союзу. У майбутньому Україна може приєднатися до низки спільних європейських оборонних ініціатив, таких як PESCO (Постійне структуроване співробітництво), що відкриє можливість нашій державі мати зв'язок із спільними оборонними проектами та дослідницькими програмами Європейського Союзу задля розвитку та модернізації структур які забезпечують оборону та надійність. У контексті процесу євроінтеграції України, подальші майбутні безпекові кроки мають містити в собі заходи, що дозволять поглибити та наблизитися до членства України в ЄС та НАТО.

Отож, перспективна картина безпекової співпраці між Українською та Європейською стороною у майбутньому орієнтовані на поглиблення інтеграції України у європейську систему безпеки, зміцнення обороноздатності України, а також забезпечення колективної безпеки Європи. Європейські держави прагнуть не тільки підтримати Україну у боротьбі проти російської агресії, але й створити довгострокові інструменти для підтримки стабільності та розвитку безпечного європейського простору.

3.3 Значення політики ЄС щодо України в умовах війни

Політичний устрій Євроспільноти стосовно України в умовах сьогодення має важливе стратегічне, політичне та економічне значення, відіграючи ключову роль у підтримці України в її боротьбі за суверенітет, територіальну цілісність та демократичні цінності. Одночасно, ЄС не лише допомагає Україні на політичному та економічному рівнях, але й робить значний внесок у зміцнення міжнародного порядку, заснованого на правилах і правах.

Від самого початку вторгнення росії, Європейський Союз надав Україні широку політичну підтримку. ЄС активно засуджує агресію, підтримує резолюції ООН, що закликають до виведення російських військ, утвердження

миру та відродження суверенітету України. Світові лідери неодноразово виступали із заявами солідарності з Україною, що має велике моральне значення для українського народу. Серед важливих прикладів заяв солідарності варто виділити промову у Європарламенті, 1 березня 2022 року, де президентка Європейської Комісії, Урсула фон дер Ляєн зробила потужну заяву, підкресливши підтримку України: «Ми будемо підтримувати Україну. Ми будемо з Україною у цій боротьбі за свободу. Ми допомагаємо Україні фінансово, ми надаємо гуманітарну допомогу, ми надаємо зброю, і ми будемо посилювати санкції проти агресора» [46].

Важливою подією став візит Макрона разом із лідерами Німеччини, Італії та Румунії до Києва у червні 2022 року, де президентом Франції було зроблено гучне твердження, що «Україна повинна виграти цю війну, і ми зробимо все можливе для цього». Крім того, у вересні того ж року, коли відбувся виступ в Генеральній Асамблеї ООН Макрон підкреслив важливість підтримки України та назвав війну росії «імперіалістичною агресією»: «Те, що ми сьогодні спостерігаємо – це повернення до епохи імперіалізму та колоніалізму. І Франція відмовляється прийняти це. Тому ми будемо продовжувати підтримувати Україну стільки, скільки буде потрібно» [67].

Не залишився осторонь й Шарль Мішель, очільник Європейської Ради, котрий під час виступів на саміті G7, заявив: «Наша мета – переконатися, що Україна переможе у цій боротьбі. Європейський Союз єдинодушно підтримує суверенітет та територіальну цілісність України, і ми будемо з вами стільки, скільки потрібно.» Не менш знаковим кроком для всього міжнародного ком'юніті стало рішення надати Україні статус кандидата на членство, після чого Мішель теж зазначив, що «Це вирішальний момент для Європи. Ваше місце з нами, в Європейському Союзі. Ми на вашому боці, і ми продовжимо надавати підтримку у вашій боротьбі за свободу» [4]. Важливо наголосити, це лише маленька частина прикладів широкої та фундаментальної підтримки, яку

європейські лідери надають Україні на різних рівнях, від дипломатичних і політичних до військових і гуманітарних дій.

Значущим внеском є допомога у економічній та фінансовій складових, адже політика ЄС передбачає масштабну фінансову підтримку України. ЄС надав і продовжує надавати мільярди євро у вигляді макрофінансової допомоги, грантів і кредитів для підтримки української економіки, стабілізації фінансової системи та покриття критичних бюджетних потреб. Ці кошти використовуються на соціальні програми, відбудову інфраструктури, виплати зарплат і пенсій, що допомагає утримати економіку країни на плаву під час війни.

Так, у 2022 році було запущено ініціативу «Шляхи солідарності», яка передбачає виділення коштів для розвитку транспортної інфраструктури на українських кордонах, що межують з державами ЄС. Програма націлена забезпечувати експорт українських товарів, зокрема сільськогосподарської продукції, до Європи. Інвестиції у розширення та модернізацію інфраструктури сприяють економічній стійкості України, яка залежить від експорту, особливо в умовах блокади чорноморських портів. Також, у липні 2023 року ЄС надав грант у розмірі 500 мільйонів євро для відновлення критично важливої інфраструктури України, зокрема електроенергетики, транспорту та водопостачання [48]. Кошти були спрямовані на відновлення життєво важливих об'єктів інфраструктури, зруйнованих під час бойових дій, включаючи мости, дороги, лікарні, школи та енергетичні мережі.

У рамках Європейського інструменту сусідства ЄС виділив значні гранти для підтримки соціальних програм в Україні. Наприклад, ініціативи з підтримки внутрішньо переміщених осіб, зокрема виплати фінансової допомоги найбільш постраждалим групам населення, були профінансовані за рахунок коштів ЄС. Уряд України використовував ці кошти для виплат соціальної допомоги внутрішньо переміщеним особам, пенсіонерам та малозабезпеченим сім'ям.

ЄС також фінансує програми, спрямовані на підтримку змін в Україні, зокрема реформування корупційної системи, реформи судової системи та децентралізації. В період війни було надано понад 500 мільйонів євро з метою модернізувати українські державні інституції та забезпечити ефективне управління під час війни. Хоча ЄС не є військовим союзом, він надав суттєву допомогу у вигляді нелетальних військових засобів через Європейський фонд миру. Крім того, окремі країни-члени ЄС надають Україні військову техніку, зброю та навчання українських військових [72]. Така підтримка є важливою для зміцнення обороноздатності України. ЄС продовжує надавати значну економічну допомогу Україні, покриваючи ключові потреби в умовах війни, зокрема фінансування соціальних програм, відновлення інфраструктури, виплати зарплат та пенсій. Ці кошти відіграють важливу роль у стабілізації української економіки та забезпеченні життєдіяльності держави.

ЄС активно розробляє стратегії для підтримки відновлення України після війни. Це має включати масштабні інвестиції в інфраструктуру, енергетику та розвиток інноваційних секторів економіки. ЄС вже працює над конкретними планами відновлення України разом з іншими міжнародними партнерами, такими як G7, МВФ та Світовий банк. У червні 2023 року на лондонській конференції був представлений Український план відновлення, що передбачає кілька ключових аспектів:

1. Стратегічні інфраструктурні проекти: Розробка нових магістралей, енергетичних об'єктів та інфраструктурних зв'язків з ЄС, що сприятиме інтеграції України в європейську інфраструктуру.
2. Цифровізація державних послуг: Подальший розвиток цифрових послуг для громадян та бізнесу, що забезпечить більшу прозорість, зменшення бюрократії та підвищення ефективності управління.
3. Фінансування через фонди та ініціативи: Створення спеціальних механізмів фінансування відновлення України, подібних до Next

Generation EU, які використовувалися для подолання наслідків пандемії COVID-19 [6].

Ще однією перевагою політики ЄС у зв'язку з воєнними діями на території України є утвердження стратегічної автономії Європейського Союзу. Основна мета цієї стратегії полягає в тому, щоб Європа могла забезпечувати власну безпеку, економічну стабільність, технологічний розвиток та захищати свої політичні інтереси в умовах глобальних викликів. Один з ключових аспектів стратегічної автономії ЄС, знизити залежність від російської енергетики. Це бажання передбачає розширення та зростання альтернативних джерел енергії, зокрема мова йде про сонячну, вітрову, гідро енергії та збільшення імпорту енергії з більш стабільних та надійних партнерів.

Також, ЄС прагне досягти кліматичної нейтральності до 2050 року, зменшуючи використання викопного палива. Це також частина стратегії енергетичної автономії, оскільки власне виробництво відновлюваної енергії підвищить незалежність ЄС від зовнішніх постачальників. Ця концепція спрямована на зміцнення європейської єдності, стійкості та конкурентоспроможності в умовах мінливої геополітичної ситуації не лише на європейському континенті, а й світі в цілому [29].

Ще одним здобутком варто виділити й те, що Україна стала важливим геополітичним гравцем у європейських справах. Війна підвищила важливість енергетичної безпеки. Україна є ключовим транзитним шляхом для газу в Європу, що підкреслює її стратегічне значення для європейських країн. Її боротьба за незалежність і територіальну цілісність підкреслила необхідність колективної безпеки в Європі і важливість партнерства серед учасників Європейської Спільноти та Північноатлантичного Альянсу. Всі ці дії дозволяють створювати прогноз на майбутнє та думати про зміцнення безпеки Європи. Оскільки після війни високою є ймовірність, що ЄС та НАТО можуть

стати ще більш інтегрованими в питаннях безпеки та оборони і саме від них буде залежати безпекове середовище на нашому континенті.

Однак, попри велику підтримку України, політика ЄС має низку прогалин у своїй політиці щодо ситуації на українській території. Серед них першочергово варто виділити складність надання військової допомоги, хоч ЄС і надає зброю Україні, цей процес не завжди відбувається швидко. Не всі країни ЄС однаково підходять до питання військової допомоги Україні. Наприклад, Польща та країни Балтії, виступають за активну підтримку України зброєю і технологіями. Інші країни, як, Німеччина або Угорщина, виявляють більшу обережність у наданні летальної зброї, побоюючись ескалації конфлікту або порушення власних національних інтересів [36].

Європейські країни, хоча й мають потужні армії, не завжди готові передати Україні значні обсяги сучасної зброї, оскільки це може послабити їх власні оборонні можливості. Також деякі країни не мають достатніх запасів потрібного військового обладнання або технологій, щоб швидко задовольнити запити України. Виробництво зброї та техніки потребує часу, а існуючі запаси, які можуть бути передані Україні, не завжди відповідають її потребам.

Додатково, доставка зброї, техніки та військових матеріалів потребує добре організованої логістичної інфраструктури. Перекидання військової техніки через кордони різних країн ЄС до України вимагає узгодження транспортних маршрутів, умов зберігання та забезпечення безпеки. Це також включає координацію з НАТО, яка не завжди відбувається оперативно [53]. Крім того, є проблема підтримки, ремонту та технічного обслуговування складних систем озброєння.

І звичайно, деякі країни ЄС побоюються реакції росії на постачання важкого озброєння Україні, що створює додатковий політичний тиск. Це особливо стосується тих країн, які залежать від російських енергоресурсів або мають тісні економічні зв'язки з державою-агресором. Тому в цих країнах

спостерігається певний страх перед посиленням конфронтації, що може вплинути на темпи і обсяги військової допомоги.

Ще одним викликом можна назвати втому від війни, яка проявляється зниженням інтересу до теми війни в медіа та суспільстві в цілому. Також, багато країн ЄС стикаються з внутрішніми економічними та соціальними проблемами, такими як інфляція, енергетична криза, зростання цін на продукти, соціальна нерівність та зростаюча напруженість у суспільстві. Це зменшує готовність урядів та громадян надавати Україні допомогу, оскільки політичні лідери змушені зосередитися на вирішенні внутрішніх проблем.

У деяких країнах ЄС зростають антивоєнні настрої або рухи за мир, які закликають до припинення постачання зброї Україні та переговорів з росією. Втома від війни може спричинити зростання політичних сил, які пропагують припинення допомоги Україні заради «миру за будь-яку ціну». Така риторика особливо помітна у деяких лівих чи популістських партіях [19].

Якщо втома від війни збільшуватиметься, це може створити не надійне підґрунтя для отримання політичної та військової підтримки від ЄС. Певна кількість країн можуть скоротити або призупинити поставки зброї, що безпосередньо вплине на здатність України продовжувати ефективну оборону. Втрата військової підтримки може серйозно вплинути на перебіг війни. Це може загрожувати територіальній цілісності України та її суверенітету. Недостатня кількість підтримки Україні, а також втрати у війні потягнуть за собою дестабілізацію на східних кордонах ЄС і поставлять під загрозу безпеку самої Європи. Поразка України або затяжний конфлікт безсумнівно спровокують тривалу зону нестабільності та потік нових міграційних криз і загроз тероризму.

Ще одним складним питанням є і буде розширення ЄС. Не секрет, що надання Україні статусу кандидата – це важливий крок на шляху до євроінтеграції України та її повного приєднання до ЄС. Однак, Європейський

Союз вже стикається з певними проблемами управління через свою складну структуру та необхідність ухвалення рішень консенсусом серед 27 країн-членів [82]. Зі збільшенням кількості членів виникає ризик подальшого ускладнення процесу ухвалення рішень. Вступ нових країн, особливо таких великих як Україна, потребуватиме реформування інституцій ЄС для адаптації до нових умов. Якщо такі реформи не будуть проведені ефективно, відбудеться затягування або блокування ухвалення важливих рішень на рівні Союзу.

Так само, Україна, після війни та економічної кризи, потребуватиме значних інвестицій для відновлення своєї інфраструктури та економіки. Це може створити додаткове навантаження на фінансові ресурси ЄС, оскільки члени Союзу будуть зобов'язані надавати фінансову допомогу в рамках європейських програм підтримки нових членів. Деякі країни-члени можуть бути неготові виділяти значні кошти на відновлення України, особливо в умовах власних економічних проблем та бюджетних обмежень.

Нерівність між рівнем економічного розвитку України та багатьох країн-членів ЄС може стати викликом для ефективної інтеграції. Вступ країни з набагато нижчим рівнем ВВП та життєвих стандартів може викликати міграційні потоки до багатших країн ЄС, що може спричинити соціальну та економічну напругу. Для України це може означати відтік кваліфікованих кадрів, а для ЄС — необхідність вирішення питань щодо працевлаштування, соціальних виплат та інтеграції нових мігрантів [21].

Розширення ЄС, особливо на східні країни, може посилити політичні розколи всередині самого Союзу. Уже зараз між деякими країнами Європи присутні суперечності щодо політики міграції, прав людини, верховенства права та економічного управління. Ймовірно розширення організації може посилити ці розбіжності, особливо якщо нові країни-члени не будуть готові швидко перейняти стандарти ЄС.

Серед багатьох країн ЄС існує скептицизм щодо подальшого розширення Союзу, особливо серед громадян, які не бачать прямих вигод від інтеграції нових членів. Це може викликати політичні рухи, які виступатимуть проти розширення ЄС і, відповідно, проти вступу України [9]. Зростання таких популістських і євроскептичних сил може поставити під загрозу внутрішню єдність ЄС і змусити лідерів країн-членів бути більш обережними щодо процесу інтеграції України.

І звичайно, процес розширення ЄС і вступу України може тривати десятиліттями, враховуючи масштаб реформ, які необхідно провести. Ця невизначеність може спровокувати ризики як для України, так і для ЄС. Для України це може означати затримки у впровадженні реформ та зниження ентузіазму щодо євроінтеграції. Для ЄС — це може стати фактором нестабільності, оскільки затяжний процес може призвести до перегляду або навіть скасування обіцянок щодо розширення у випадку зміни політичних умов.

Отож, політика ЄС щодо України на сучасному етапі має багато позитивних аспектів, зокрема фінансова допомога, санкції проти росії та політична підтримка. Водночас існують проблеми з координацією військової допомоги, енергетичною залежністю та внутрішніми розбіжностями всередині ЄС. Однак, ЄС залишається ключовим гравцем у підтримці України та займає основоположну роль у її післявоєнному відновленні.

Висновки до розділу 3

Політика Європейського Союзу для України в період збройного втручання східної сусідки займає безпосередньо чільне місце як для самої України, так і для безпекової архітектури Європи. Після початку повномасштабної війни в лютому 2022 року ЄС зайняв активну і непохитну позицію підтримки України на багатьох рівнях, зокрема Європейський Союз надавав Україні значну економічну допомогу, включаючи макрофінансову допомогу на мільярди євро.

Також ЄС ввів безпрецедентні санкції проти росії, які вплинули на енергетику, фінансовий сектор, технологічний експорт, транспорт і торгівлю. Це спрямовано на те, щоб підірвати військовий потенціал росії та зменшити її економічні можливості для продовження війни, ЄС надає гуманітарну допомогу Україні для підтримки переселенців, відновлення інфраструктури та забезпечення базових потреб населення. Через Механізм цивільного захисту ЄС, Україна отримала допомогу у вигляді медичних товарів, тимчасових укриттів, одягу, генераторів, води, і транспортних засобів для евакуації. Додатковим, але не менш важливим є і те, що ЄС фінансує проекти, спрямовані на надання психологічної допомоги тим, хто постраждав від війни, а також підтримує навчальні програми для дітей та дорослих, які змушені були залишити свої домівки.

Значну роль у ефективності Європейської допомоги для України відіграла не тільки організація в цілому чи окремі країни, а в першу чергу – люди. Оскільки, громадська реакція в країнах ЄС на вторгнення в Україну була здебільшого підтримуючою. Від самого початку війни у багатьох європейських країнах спостерігалися хвилі протестів проти російської агресії та кампанії солідарності з Україною. Уряди багатьох країн ЄС, а також громадські ініціативи підтримали українських біженців, надавши їм тимчасовий захист і доступ до працевлаштування, житла та соціальних послуг. Війна в Україні також призвела до зміни пріоритетів у багатьох європейських країнах. Безпекові питання, які раніше не були домінуючими, стали головними на порядку денному. Також війна стимулювала дебати щодо розширення ЄС та поглиблення співпраці в сфері оборони.

Щодо змін в безпековій сфері, то російське вторгнення змусило ЄС переглянути свою безпекову стратегію та підсилити оборонні ініціативи, що першочергово спровокувало поглиблення співпраці з НАТО. Увага зосереджується на посиленні східного флангу НАТО, а також на постійному військовому плануванні та підвищенні готовності військ.

Варто зазначити, що внесок ЄС та його країн-учасниць у війні – колосальний, а політика стійка та ефективна. Через створення Європейського фонду миру та постачання зброї, ЄС став активним гравцем у військовій підтримці України. Хоча багато років ЄС уникав прямого втручання у військові питання, війна змінила цей підхід. Одним із основних викликів для ЄС стало подолання енергетичної залежності від росії. В результаті, політика енергетичної диверсифікації (включаючи розвиток відновлювальної енергетики та пошук альтернативних постачальників газу) посилилася. Не менш важливо й те, що Європейський Союз продемонстрував значну єдність у відповідь на агресію росії.

Політика ЄС щодо України під час повномасштабного вторгнення росії загалом була спрямована на підтримку України, однак, вона також має певні недоліки та суперечливі моменти. Серед основних проблем та негативних аспектів можна виділити затримку у прийнятті рішень, різні позиції країн-членів, залежність від російських енергоресурсів, недостатнє стратегічне планування, суспільний спротив та втома від війни, а також неоднозначна позиція щодо перспектив членства України в ЄС.

Негативним аспектом є відсутність чіткої стратегії щодо відновлення, адже ЄС поки що не має повноцінного плану з відбудови України після війни, що викликає занепокоєння щодо готовності Європи до вирішення довгострокових економічних і соціальних проблем України. Велика кількість українських біженців вже сьогодні викликає певну соціальну напругу в деяких країнах ЄС, де місцеві громади відчувають додаткове навантаження на систему охорони здоров'я, освіту та ринок праці. Тривала війна і пов'язані з нею економічні наслідки (наприклад, зростання вартості життя) викликають втомленість серед європейців. Це може вплинути на рівень політичної підтримки України з боку урядів країн ЄС у майбутньому.

Отже, політика ЄС щодо України в умовах повномасштабного вторгнення росії продемонструвала високу ефективність у забезпеченні

підтримки для України, посиленні санкційного тиску на росію та перегляді підходів до власної безпеки, допомога від ЄС для України є важливим фактором у забезпеченні життєво необхідних потреб населення, підтримці біженців, а також у відновленні інфраструктури, зруйнованої війною. Водночас, безпекові виклики продовжують впливати на стратегію ЄС, спрямовану на захист своїх кордонів та стабільність у регіоні. Також попри загальну позитивну динаміку політики ЄС щодо підтримки України, існують певні недоліки, які ускладнюють повну ефективність дій. Це стосується як внутрішніх розбіжностей між країнами-членами, так і затримок у прийнятті рішень, енергетичної залежності, соціальних викликів та відсутності чіткої довгострокової стратегії.

ВИСНОВКИ

Політика Європейського Союзу щодо України в умовах повномасштабного вторгнення російської федерації зазнала суттєвих трансформацій, ґрунтуючись на давніх та складних відносинах між Україною та ЄС. Історичний контекст цих відносин відображає прагнення України інтегруватися до європейської спільноти, яке бере початок ще з початку 1990-х років після здобуття незалежності. ЄС, зі свого боку, прагнув налагодити співпрацю з новими незалежними державами на пострадянському просторі, зокрема для сприяння демократії, стабільності та ринковим реформам. Першим офіційним кроком на цьому шляху стала Угода про партнерство та співробітництво 1994-го та набрана чинності у 1998 році. Вона створила правову базу для політичного діалогу, економічної співпраці та регулювання торгових відносин між сторонами.

У період з 1990-х до початку 2000-х років Україна прагнула зміцнити свої зв'язки з Європейським Союзом, але процес інтеграції не був швидким чи прямолінійним. Політична ситуація в країні, відсутність послідовних реформ та економічні труднощі часом уповільнювали цей процес. Проте, з моменту «Помаранчевої революції», коли прихильник Західного вектору кандидат

Віктор Ющенко прийшов до влади, євроінтеграційний курс набув більшої чіткості. Україна тоді почала активніше співпрацювати з ЄС у напрямку реформ та економічного розвитку.

Ключовим етапом у відносинах стала підготовка до підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Це був значний документ, який передбачав створення зони вільної торгівлі та наближення українських стандартів до європейських. Однак політична криза 2013 року, коли тодішній президент Віктор Янукович відмовився від підписання угоди в останній момент на користь зближення з росією, спровокувала масові протести, відомі як Євромайдан.

Анексія Криму росією в березні 2014 року та початок війни на Донбасі серйозно вплинули на ці відносини. Європейський Союз одразу засудив агресивні дії Росії та не визнав анексії Криму. Почалися міжнародні санкції проти Росії, що значно погіршило її відносини з ЄС. Для України це був переломний момент, коли європейський вектор розвитку став не лише політичним вибором, але й питанням безпеки та виживання як незалежної держави.

Після цих подій, у червні 2014 року, Угода про асоціацію була підписана новим президентом України Петром Порошенком, а її економічна частина – в листопаді того ж року. Угода набула чинності у 2017 році. Вона включала не лише політичну асоціацію, а й створення глибокої та всеохоплюючої зони для доступної торгівлі. Підписання угоди та її імплементація стали символом нового етапу в розвитку України та її відносин з ЄС.

Війна на сході України та втрата Криму посилили підтримку України з боку ЄС у різних сферах – від економічної допомоги до військово-технічної підтримки. ЄС сприяв проведенню реформ в Україні, зокрема в сферах боротьби з корупцією, децентралізації та судової системи. З 2014 року Україна стала однією з найбільших країн-реципієнтів фінансової допомоги від ЄС.

Політика Європейського Союзу щодо України зазнала радикальних змін після 24 лютого 2022 року, коли росія розпочала війну проти України. Агресія стала найсерйознішим викликом для європейської безпеки з періоду Другої світової війни й змусила ЄС переглянути свої підходи до підтримки нашої держави та здійснення власної політики безпеки та оборони.

З початком вторгнення ЄС негайно зайняв чітку позицію на підтримку України, засудивши дії Росії та закликавши до негайного припинення бойових дій. Європейські лідери одноголосно висловили солідарність з українським народом і швидко організували масштабну дипломатичну та економічну підтримку. Окрім надання гуманітарної допомоги для постраждалих від війни, ЄС розпочав безпрецедентну програму макрофінансової допомоги, спрямованої на підтримку української економіки, яка зазнала серйозних руйнувань через військові дії. Пакети фінансової допомоги від ЄС охоплювали надання грантів, кредитів та бюджетної підтримки для забезпечення функціонування української держави під час війни.

Важливим аспектом політики ЄС щодо України стало також питання військової допомоги. Незважаючи на те, що раніше Європейський Союз не мав інституційних механізмів для прямого постачання озброєння країнам, які знаходяться в стані війни, ситуація змінилася у 2022 році. ЄС затвердив нові програми для надання військової допомоги Україні, зокрема фінансування постачання зброї та обладнання через Європейський фонд миру. Це послужило позитивним зрушенням для зростання надійності та рівня оборонної політики ЄС, який довгий час уникав подібних дій.

Окрім військової допомоги, ЄС також запровадив кілька пакетів санкцій проти Росії, які мали на меті послабити її економіку та військову машину. Санкції включали обмеження на торгівлю, фінансові операції, експорт високотехнологічних товарів, а також заморожування активів та візові обмеження для російських чиновників і олігархів. Європейський Союз працював у тісній координації зі Сполученими Штатами та іншими

міжнародними партнерами для максимального посилення ефективності цих заходів.

Важливим етапом у відносинах між ЄС та Україною стало надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС у червні 2022 року. Це рішення було результатом багаторічної співпраці та реформ, які Україна проводила з моменту підписання Угоди про асоціацію, але його прискорив героїзм українського народу у боротьбі за свою свободу та європейське майбутнє. Водночас Європейський Союз продовжував закликати Україну до проведення подальших реформ у сферах верховенства права, боротьби з корупцією та зміцнення інституційної спроможності.

ЄС також відігравав ключову роль у підтримці українських біженців, що масово залишали країну через війну. Було ухвалено безпрецедентне рішення про тимчасовий захист для українських громадян, яке дозволило їм отримати доступ до житла, медичної допомоги, освіти та ринку праці в країнах Євросоюзу.

Отже, політика ЄС щодо України після початку повномасштабної війни з росією зосередилася на наданні багатосторонньої підтримки — економічної, військової, гуманітарної, політичної — у відповідь на агресію Росії. Європейський Союз продемонстрував єдність та готовність діяти швидко й рішуче в умовах кризи, що не лише сприяло зміцненню його відносин з Україною, але й змусило переглянути власну роль у світовій політиці та питання європейської безпеки. Також, політика ЄС щодо України після 24 лютого 2022 року стала проявом солідарності та відповіддю на спільний виклик, який постав перед Європою. Економічні та безпекові зусилля Європейського Союзу змінили формат відносин з Україною, наблизивши її до повної інтеграції в європейський простір та закріпивши її як пріоритетний партнер у боротьбі за безпеку і стабільність у регіоні.

Одним з основних позитивних аспектів політики ЄС щодо України є її швидка реакція на кризу та готовність до масштабної підтримки. Фінансова допомога, яку отримала Україна, сприяла стабілізації економіки в умовах війни, допомогла забезпечити роботу ключових державних інституцій і підтримати населення, яке постраждало від бойових дій. ЄС також відкрив свій ринок для українських товарів, що стало значущою підтримкою для українського експорту в умовах блокади традиційних торговельних шляхів.

Абсолютним здобутком є статус в кандидати на членство в ЄС. Ця подія підтвердила європейський напрям України й надала поштовх шукати додаткові стимули для продовження реформ у країні, що залишаються важливими для її довгострокового розвитку та інтеграції в європейську спільноту.

Політика ЄС також виявилася ефективною в міжнародній дипломатії. Скоординовані санкції проти Росії, запроваджені за участю ЄС, Сполучених Штатів та інших міжнародних партнерів, суттєво послабили економічний потенціал Росії, обмеживши її можливості фінансувати військову агресію.

Попри значні успіхи, політика ЄС має і свої обмеження. Одним з основних викликів є недостатня оперативність у постачанні зброї Україні, що часто залежить від внутрішньополітичних рішень окремих держав-членів ЄС. Деколи процес ухвалення рішень щодо військової допомоги був уповільнений через політичні дебати або побоювання щодо ескалації конфлікту з Росією.

Іншою проблемою є висока залежність від консенсусу серед країн-членів ЄС. В окремих випадках деякі країни виявляли менше готовності підтримувати жорсткі санкції або надавати допомогу через власні економічні інтереси чи страх перед подальшим загостренням відносин з Росією. Це створювало виклики для єдності ЄС у питанні підтримки України.

Ще однією проблемою є вплив економічних санкцій на самі країни ЄС. Наприклад, енергетична залежність від російських ресурсів, особливо газу,

спричинила значні економічні труднощі в Європі, що іноді ставило під сумнів продовження санкційної політики в її найжорсткішій формі.

Загалом, політика ЄС після початку повномасштабного вторгнення росії виявилася потужним інструментом для підтримки України в її боротьбі за незалежність, хоча її подальший успіх залежить від збереження рішучості Європейського Союзу в умовах постійної ескалації та затяжного конфлікту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Background Paper on EU Policy Towards Ukraine. URL:https://www.batory.org.pl/ftp/program/forum/eu_ukraine/ukraine_eu_policy_background.pdf
2. Between a Rock and a Hard Place: The Impact of Rule of Law Backsliding on the EU's Response to the Russo-Ukrainian War. URL:<https://www.europeanpapers.eu/en/europeanforum/between-rock-hard-place-impact-rule-law-backsliding-eu-response-russo-ukrainian-war>
3. EU and NATO Stand Together With Ukraine: Staffs Discuss Cooperation And Continued Support. URL:https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-and-nato-stand-together-ukraine-staffs-discuss-cooperation-and-continued-support_en
4. EU Candidate Status for Ukraine: Pros and Cons. URL:<https://www.euointegration.com.ua/eng/articles/2022/05/23/7139868/>
5. EU challenges and priorities in the context of the war in Ukraine. URL:<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1da03087-84f7-11ee-99ba-01aa75ed71a1/language-en>
6. EU response to Russia's war of aggression against Ukraine. URL:<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/>
7. EU solidarity with Ukraine. URL:<https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/eu-solidarity-ukraine/>
8. EU support for Ukraine. URL: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-support-ukraine_en
9. European public opinion remains supportive of Ukraine. URL:<https://www.bruegel.org/analysis/european-public-opinion-remains-supportive-ukraine>
10. Europeans continue to strongly support Ukraine, Eurobarometer shows. URL:https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_6563

11. EU-Ukraine relations and the security situation in the country. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/698907/EPRS_BR I\(2022\)698907_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/698907/EPRS_BR I(2022)698907_EN.pdf)
12. EU-Ukraine Relations: what developments have there been since the election of Viktor Yanukovich? URL: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0214-eu-ukraine-relations-what-developments-have-there-been-since-the-election-of-viktor-yanukovich>
13. Facts and figures about EU-Ukraine relations. URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eap_summit_factsheet_ukraine_en_2.pdf
14. From the 2014 Annexation of Crimea to the 2022 Russian War on Ukraine: Path Dependence and Socialization in the EU–Ukraine Relations. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/jcms.13572>
15. How the EU helps refugees from Ukraine. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/refugee-inflow-from-ukraine/>
16. How the war in Ukraine has transformed the EU. URL: <https://www.socialeurope.eu/how-the-war-in-ukraine-has-transformed-the-eu>
17. Joint security commitments between the European Union and Ukraine. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/oredhmis/eu-ukraine-security-commitments-en.pdf>
18. Leaders of Germany, France, Poland meet to mend rifts over Ukraine war. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2024/3/15/leaders-of-germany-france-poland-meet-to-mend-rifts-over-ukraine-war>
19. Opportunities and problems in EU–Ukraine relations. URL: <https://www.jstor.org/stable/26898330>
20. Position Paper on Ukraine EU accession. URL: <https://zpp.net.pl/wp-content/uploads/2024/07/Position-Paper-on-Ukraine-EU-accession.pdf>
21. Pros and cons: Options for security guarantees for Ukraine and their impact on Euro-Atlantic security. URL:

- <https://europeanleadershipnetwork.org/commentary/pros-and-cons-options-for-security-guarantees-for-ukraine-and-their-impact-on-euro-atlantic-security/>
- 22.«Realist turn»: Polish support for Ukraine shifts as war enters third year. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/23/no-collapse-of-polish-ukrainian-relations-after-two-years-of-russias-war>
- 23.Refugees from Ukraine in the EU. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/ukraine-refugees-eu/>
- 24.Russia, Ukraine and European Integration. URL: <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/56/he01-04.pdf>
25. Russia's invasion of Ukraine: a turning point for EU foreign and security policy. URL: <https://www.boell.de/en/2024/04/29/russias-invasion-ukraine-turning-point-eu-foreign-and-security-policy>
26. The (in)effectiveness of sanctions: an attempt at evaluating the effectiveness of the sanction policy against Russia. URL: <https://czasopisma.bg.ug.edu.pl/index.php/JGPS/article/view/10713/9625>
27. The Baltic response to Russia's invasion of Ukraine. URL: <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/baltic-response-russia-s-invasion-ukraine>
28. The Crimean Factor: How the European Union Reacted to Russia's Annexation of Crimea. URL: <https://warsawinstitute.org/crimean-factor-european-union-reacted-russias-annexation-crimea/>
29. The EU's response to the war in Ukraine. URL: <https://eu4ukraine.eu/en/eu-war-response-en>
- 30.The European Parliament's support for the «Orange Revolution» in Ukraine. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/presse/pr_focus/2005/EN/03A-DV-PRESSE_FCS\(2005\)08-19\(00984\)_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/presse/pr_focus/2005/EN/03A-DV-PRESSE_FCS(2005)08-19(00984)_EN.pdf)
31. The Impact of the Russian-Ukrainian War on the European Union's Energy Security. URL: <https://www.instytutpe.pl/wp-content/uploads/2017/09/EPS-2-10-2022-Ewelina-Sadowska.pdf>

32. The meaning of sovereignty: Ukrainian and European views of Russia's war on Ukraine. URL: <https://ecfr.eu/publication/the-meaning-of-sovereignty-ukrainian-and-european-views-of-russias-war-on-ukraine/>
33. The War in Ukraine — Crimea and the Donbas. URL: <https://guides.lib.uconn.edu/ukraine/crimea-donbas>
34. The War in Ukraine and the Future of the EU. URL: <https://bridgenetwork.eu/publication/the-war-in-ukraine-future-of-eu/>
35. The war in Ukraine reshapes EU-NATO complementarity. URL: <https://tepsa.eu/analysis/the-war-in-ukraine-reshapes-eu-nato-complementarity/>
36. Two years after Russia invasion of Ukraine, lessons learnt can strengthen EU sanction policy. URL: <https://pism.pl/publications/two-years-after-russias-invasion-of-ukraine-lessons-learnt-can-strengthen-eu-sanctions-policy>
37. Ukraine on its Way to the EU During Viktor Yushchenko's Presidency: a Period of «Lost Opportunities» or Moderate Progress in Difficult Geopolitical Circumstances? URL: https://www.researchgate.net/publication/341323922_Ukraine_on_its_Way_to_the_EU_During_Viktor_Yushchenko's_Presidency_a_Period_of_Lost_Opportunities_or_Moderate_Progress_in_Difficult_Geopolitical_Circumstances_in_Ukrainian_Ukraina_na_slahu_do_ES_v_cas
38. Ukraine opens accession negotiations with the EU. <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2024-06-26/ukraine-opens-accession-negotiations-eu>
39. Ukraine takes an important step towards EU membership. URL: https://www.economist.com/europe/2023/12/14/ukraine-takes-an-important-step-towards-eu-membership?utm_medium=cpc.adword.pd&utm_source=google&ppccampaignID=18151738051&ppcadID=&utm_campaign=a.22brand_pmax&utm_content=conversion.direct-response.anonymous&gad_source=1&gclid=CjwKCAjw1NK4BhAwEiwAVUHPUJu1tp7t9-

[H0cGyA_bzMDelBIwIBP6du3jFV6E6_MYhPApryvoO6ixoC21QQAxD_BwE
&gclsrc=aw.ds](https://www.bbc.com/news/world-europe-68514995)

40. Ukraine war: Is Europe doing enough to help against Russia? URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-68514995>
41. Ukraine: Conflict at the Crossroads of Europe and Russia. URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/ukraine-conflict-crossroads-europe-and-russia>
42. Ukraine's Unrequited Passion for Europe. URL: <https://eu.boell.org/en/2016/07/14/ukraines-unrequited-passion-europe>
43. Wars and elections: How European leaders can maintain public support for Ukraine. URL: <https://ecfr.eu/publication/wars-and-elections-how-european-leaders-can-maintain-public-support-for-ukraine/>
44. What has Hungary's Orban got against Ukraine? URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-67725570>
45. Why Ukraine will remain central to the future of European security. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/why-ukraine-will-remain-central-to-the-future-of-european-security/>
46. Війна в Україні – фізична і пряма загроза» для ЄС: генерали про нову геополітику. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/viyna-v-ukrayini-zahroza-dlya-yevrosoyuzu/32997928.html>
47. Війна в Україні означає початок третього етапу побудови ЄС та його оборони. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3850637-vijna-v-ukraini-oznaczae-pocatok-tretogo-etapu-pobudovi-es-ta-jogo-oboroni-borrel.html>
48. Війна на Донбасі очима європейців: де є проблеми і що варте уваги МЗС. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2015/11/4/7040279/>
49. Війна Росії проти України: фінансування ЄС військової допомоги Україні. URL: https://ukraine.europarl.europa.eu/cmsdata/250333/0128_1258008_EPRS-AaG-729301-EU-financing-military-assistance-Ukraine-FINAL-ForTrad.pdf

50. Горбулін В. П., Власюк О. С., Лібанова Е. М., Ляшенко О. М., «Збройний конфлікт в Україні у термінах геополітики», 2016. 61-86с., URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=pubpolpr_2016_3_4
51. Гуманітарна допомога та цивільний захист як напрям діяльності Європейського Союзу для сприяння міжнародному миру й безпеці. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/86>
52. Гуманітарна допомога та цивільний захист як напрям діяльності Європейського Союзу для сприяння міжнародному миру й безпеці. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/86/82>
53. Два роки на шляху до ЄС – де зараз Україна? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yes-ukrayina-dva-roky/32843795.html>
54. Динаміка підтримки України з боку Євросоюзу після вторгнення РФ. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/03/07/dynamika-pidtrymky-ukrayiny-z-boku-yevrosoyuzu-pislya-vtorgnennya-rf/>
55. Допомога Європейського Союзу Україні під час війни як втілення ідеї соціальної державності. URL: http://lsej.org.ua/6_2023/7.pdf
56. Емерсон М., Мовчан В., «Поглиблення відносин між ЄС та Україною; що, чому і як?», 2016 рік, Київ. 245-248с., URL: http://www.krcci.pl.ua/uploads/files/ua_Deepening-EU-UKR.pdf
57. Енергетична політика ЄС у контексті російсько-української війни. URL: <https://adastra.org.ua/blog/energetichna-politika-yes-u-konteksti-rosijsko-ukrayinskoyi-vijni>
58. Євроінтеграція в умовах війни: виклики і перспективи. URL: <https://razumkov.org.ua/images/2022/12/28/2022-MATRA-IV-KVARTAL-7.pdf>
59. Європейська інтеграція України в умовах війни Росії проти України: роль академічних та громадських спільнот. 2023 рік, Рівне. 14-18с., 20-21 с., 34-89

- 36 с. URL: <https://aprei.com.ua/wp-content/uploads/2023/12/Materialy-mizharodnoyi-konferencziyi-APREI-Rivnenskyj-derzhavnyj-gumanitarnyj-universyte-09.11.23.pdf>
60. Європейська інтеграція України: політичний і безпековий виміри. URL: <https://journals.pnu.if.ua/index.php/politology/article/view/121/119>
61. ЄС виділив €83 мільйони на гуманітарну допомогу Україні і Молдові. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3829724-es-vidiliv-83-miljoni-na-gumanitarnu-dopomogu-ukraini-i-moldovi.html>
62. ЄС продовжив тимчасовий захист для українських біженців до 2026 року. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3878610-es-prodovziv-timcasovij-zahist-dla-ukrainskih-bizenciv-do-2026-roku.html>
63. ЄС-Росія: міфи про санкції. URL: <https://zn.ua/ukr/international/yes-rosiya-mifi-pro-sankciyi-.html>
64. Задорожній О., Антонович М.М., Бабін Б.В., «Українська Революція гідності, агресія РФ і міжнародне право», 2014 рік. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=X0X0CgAAQBAJ&pg>
65. Зовнішня політика ЄС щодо російсько-української війни (2014-2022 рр). URL: http://politicus.od.ua/spec_2022/7.pdf
66. Історія відносин Україна-ЄС. <https://www.zoda.gov.ua/news/17958/istoriya-vidnosin-ukrajina-jes.html>
67. Основні висновки Доповіді 2023р. щодо України. URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/>
68. Особливості відносин України та ЄС в період російсько-українського конфлікту (2014-2023). URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/bitstream/123456789/3681/1/%D0%9A%D0%90%D0%A8%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%9E%D0%92.pdf>
69. Перепелиця Г. М., «Позитивістський підхід в оцінці сучасного російсько-українського конфлікту», 2017., 136-157с., URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S

[21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=pubpolpr_2017_2-3_9](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=pubpolpr_2017_2-3_9)

70. Пирожков С.І., Хамітов Н.В., «Війна і мир в Україні: шляхи до реальної перемоги і розвитку». URL: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&S21P03=FILA=&S21STR=vnanu_2022_9_7
71. Політика ЄС щодо конфіскації російських активів: рішення та виклики. URL: <https://dc.org.ua/news/polityka-es-schodo-konfiskaciyi-rosiyskyh-aktyviv-rishennya-ta-vyklyky>
72. Роль ЄС у врегулюванні війни на сході України. Політико-економічний вимір. 2017., 7, 9-10, 23-24 с. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/%D0%9C%D0%90%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%90%D0%9B%D0%98_%D0%A1%D0%A2%D0%A3%D0%94._%D0%94%D0%98%D0%A1%D0%9F%D0%A3%D0%A2%D0%A3_2017.pdf
73. Російська агресія як чинник європейської інтеграції України. http://politicus.od.ua/spec_2022/3.pdf
74. Санкції в політиці ЄС, приклад російської федерації 2014-2015 рр. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/39334511-e11b-4150-a3af-23fe7e2dae7a/content>
75. Санкційна відповідь ЄС на повномасштабну війну в Україні. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2023/178.pdf
76. Санкційна політика ЄС як засіб протидії російському імпералізму. URL: <http://litopys.volyn.ua/index.php/litopys/article/view/440>
77. Співпраця України з міжнародними організаціями в умовах російської агресії: проблеми, напрямки, завдання. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/73_2024/20.pdf
78. Спільний захист ЄС: як Євросоюз посилює оборонний сектор. URL: <https://suspilne.media/856193-spilnij-zahist-es-ak-evrosouz-posilue-oboronnij-sektor/>

79. Стамбол І. Війна України з Росією в інтелектуальній спадщині лідерів українства ХХ століття. URL: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004238>
80. Тимчасовий захист для людей, які тікають з України внаслідок війни – Рішення Ради ЄС. URL: <https://www.gov.pl/web/rpp/-----2>
81. Тимчасовий захист чи інші форми дозволу: ЄС визначається з майбутнім українських біженців. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-tymchasovyy-zakhyst-bizhentsi-yevrosoyuz/33126831.html>
82. Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-otrimala-status-kandidata-na-chlenstvo-v-yes>
83. Україна та ЄС: нові формати співпраці. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/22251/1/193-196.pdf>
84. Український вектор зовнішньої політики Європейського Союзу на сучасному етапі. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/handle/NAU/60230>
85. Український вектор зовнішньої політики Європейського Союзу на сучасному етапі. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/60230/1/%d0%9b%d0%b0%d0%b7%d1%94%d0%b1%d0%bd%d0%b0%20%d0%b4%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc.pdf>
86. Як ЄС підтримує Україну в умовах війни? URL: <https://uiip.org.ua/uk/novyny/yak-yes-pidtrymuie-ukrainu-v-umovakh-viiny>
87. Як ЄС підтримує Україну: від санкцій до військової та гуманітарної допомоги. URL: <https://euneighbourseast.eu/uk/news/explainers/yak-yes-pidtrymuye-ukrayinu-vid-sankcij-do-vijskovoyi-ta-gumanitarnoyi-dopomogy/>
88. Як повномасштабна війна змінила формати співпраці України та ЄС. URL: <https://www.euointegration.com.ua/articles/2022/11/8/7150040/>

